РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ

ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН

БРОЈ ***10***

2012.

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од двадесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за Индок и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
http://bpp.uzzpro.gov.rs
БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
http:// www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html
Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу на следећим пунктовима:

1. Немањина бр. 22-26,
   телефон: 3616-296, 3613-734 , 363-1620, 363-1104/лок. 1620 и 1104

2. Андрићев венац бр. 1,
   библиотека, телефон: 3043-078

   или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења

Сарадници: Видосава Шундић, документалиста система базе података
Гордан Горуновић, референт
Вера Ловић, оператер
Дејан Станојловић, референт
Радмила Тубин-Михајловић, оператер
Јелена Васиљевић, референт

Компјутерска обрада: Радинка Мићновић, програмер софтверских решења и Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и града Београда

2. Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе

3. Преглед садржаја нових бројева часописа

4. Преглед старих публикација

5. Преглед нових књига

6. Листа најчитанијих књига

1

ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Јужни Судан на нерезиденцијалној основи са седиштем у Адис Абеби, Драгана Момчиловића, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Руској Федерацији, Јелице Курјак, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Француској, Душана Батаковића, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Закон о потврђивању Споразума о сарадњи у области одбране између Владе Републике Србије и Владе Демократске Народне Републике Алжира, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Закон о потврђивању Меморандума о разумевању између Владе Републике Србије и Уједињених нација о доприносу систему "stand by" аранжмана Уједињених нација, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Молдавије о реадмисији лица која незаконито бораве и Протокола за спровођење Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Молдавије о реадмисији лица која незаконито бораве, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Босне и Херцеговине о узајамном заступању и пружању конзуларне заштите и услуга у трећим земљама, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Уредба о измени и допуни Уредбе о начелима за унутрашње уређење и систематизацију радних места у министарствима, посебним организацијама и службама Владе, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Уредба о престанку важења Уредбе о оснивању Канцеларије Националног савета за децентрализацију Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Одлука о образовању Радне групе за спровођење договора у области интегрисане контроле административне линије, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о укидању имунитета народном посланику, Оливеру Дулићу, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Одлука о додели мандата народног посланика ради попуне упражњеног посланичког места у Народној скупштини, Милинку Живковићу, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Одлука о успостављању дипломатских односа између Републике Србије и Демократске Републике Источни Тимор, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Одлука о измени Одлуке о образовању Националног савета за борбу против насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Одлука о изменама Одлуке о оснивању Координационог тела за спровођење Споразума о питањима сукцесије, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Одлука о додели мандата народног посланика ради попуне упражњеног посланичког места у Народној скупштини, Бранislаву Митровићу, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Решење о разрешењу заменика Генералног секретара Владе, Миладина Пантелића, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Упутство о методологији за израду процене угрожености и планова заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о именовању чланова Покрајинског савета за безбедност, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2012

Одлука о измени Одлуке о избору председника и чланова одбора Скупштине Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2012

Одлука о престанку мандата посланика у Скупштини Аутономне Покрајине Војводине, Александри Јерков, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2012

Одлука о разрешењу председника, чланова и секретара Покрајинске изборне комисије и њихових заменика, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2012

Одлука о именовању председника, чланова и секретара Покрајинске изборне комисије и њихових заменика, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2012

Одлука о службеним путовањима у иностранство, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2012

Одлука о допуни Одлуке о Секретаријату Владе Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2012

Покрајинска скупштинска одлука о изменама и допунама Покрајинске скупштинске одлуке о покрајинској управи, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2012

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о потврђивању Предлога измене Статута Међународног монетарног фонда о реформи Одбора извршних директора, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Закон о потврђивању Споразума о међусобном признавању замене возачких дозвола између Владе Републике Србије и Владе Републике Италије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Уредба о утврђивању Годишњег програма мера за спровођење одгајивачког програма за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о расподели и коришћењу подстицаја за генетско унапређење сточарства у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о изменама Уредбе о коришћењу подстицајних средстава за тов јунади, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о изменама и допуни Уредбе о коришћењу подстицајних средстава за тов свиња у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о изменама и допуни Уредбе о условима и начину коришћења премије за млеко за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о изменама и допунама Уредбе о количини расхода (кало, растур, квар и лом) на који се не плаћа акциза, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о престанку важења Уредбе о начину чувања, коришћења и разгледања података премера, катастра земљишта, катастра непокретности и водова, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Уредба о изменама и допунама Уредбе о одређивању зона и агломерација, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Уредба о изменама и допунама Уредбе о мерама подршке грађевинској индустрији кроз дугорочно стамбено кредитирање у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Уредба о изменама Уредбе о условима за субвенционисање камата за кредите за одржавање ликвидности и финансирање обртних средстава и извозних послова у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Уредба о утврђивању Годишњег програма мониторинга статуса вода за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Уредба о измени Уредбе о посебним условима промета одређене робе, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма мера о распореду и коришћењу средстава за програмирање регионалног развоја и подршке малим и средњим предузећима и предузетништву у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Уредба о начину одређивања највиших и најнижих просечних цена топлотне енергије у грејној сезони 2012/2013. године, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Уредба о изменама и допунама Уредбе о коективном коефицијенту, највишем процентуалном увећању основне плате, критеријумима и мерилима за део плате који се остварује по основу радног учинка, као и начину обрачуна плате запослених у здравственим установама, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Наредба о времену отворености аеродрома за одвијање јавног авио-превоза, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Одлука о изузимању одређене робе од плаћања царинских дажбина, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о распореду и коришћењу средстава за реализацију пројеката Националног инвестиционог плана утврђених Законом о буџету Републике Србије за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о образовању Радне групе за спровођење поступка проналажења стратешког партнера у Железари Смедерево, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о измени Одлуке о оснивању Јавног предузећа за транспорт, складиштење, дистрибуцију и трговину природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Одлука о допунама Одлуке о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о изменама Одлуке о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о изменама Одлуке о начину обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о измени Одлуке о условима и начину одобравања банкама краткорочних кредита за ликвидност на основу залоге хартија од вредности, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о измени Одлуке о условима одобравања кредита за одржавање ликвидности банака, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о врстама девиза и ефективног страног новца које се купују и продају на девизном тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о изменама одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о изменама и допунама Одлуке о накнадама за послове регистрације и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о образовању Националног савета за заштиту потрошача, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Одлука о изменама Одлуке о оснивању Националног тела за спровођење пројеката механизма чистог развоја, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Правилник о Листи адитива, односно екстендера који су као такви декларисани за додавање у погонска горива, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о утврђивању добара и услуга чији се промет опорезује по посебној стопи ПДВ, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину обрачунавања и плаћања акцизе, врсти, садржини и начину вођења евиденција, достављања података и састављања обрачуна акцизе, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и Контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о подели на листове карата и планова у државној пројекцији, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2012

Правилник о начину чувања, увида и издавања података премера, катастра непокретности и водова, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Правилник о изменама Правилника о Сталном изабраном суду (арбитражи) при Привредној комори Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Правилник о начину обављања пробне вожње бродова и о зонама пловидбе бродова, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и поступку за добијање, обнављање и одузимање акцизне дозволе, начину и контроли отпремања и допремања производа у акцизно складиште и о вођењу евиденције у акцизном складишту, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Правилник о пројектовању реконструкције и изградње одређених елемената железничке инфраструктуре појединих магистралних железничких пруга, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Правилник о извештавању о исплаћеним зарадама у јавном сектору, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Правилник о изменама Правилника о висини накнаде за предавача на припремној настави, обукама и семинарима и учешће у раду у комисијама, које организује, односно образује Агенција за безбедност саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Правилник о условима за вршење испитивања сорте, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Решење о исправци Решења о донесеним и повученим српским стандардима и сродним документима, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Решење о донесеним и повученим српским стандардима и сродним документима, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Исправка Правилника о изменама и допунама Правилника о начину обрачунавања и плаћања акцизе, врсти, садржини и начину вођења евиденција, достављања података и састављања обрачуна акцизе, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о Завршном рачуну буџета Аутономне Покрајине Војводине за 2011. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2012

Покрајинска уредба о платама, накнади трошкова, отпремнини и другим примањима постављених и запослених лица у органима Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 27/2012

Одлука о оснивању Службе за интерну ревизију корисника буџетских средстава Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2012

Одлука о преузимању оснивачких права над пољопривредним службама основаним на територији АП Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2012

Одлука о образовању Радне групе за пројекте који се суфинансирају из фондова Европске уније, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 27/2012

Одлука о измени Одлуке о образовању Радне групе Владе Аутономне Покрајине Војводине за сарадњу са Европском унијом у Подунављу, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 27/2012

Решење о утврђивању измене и допуне Годишњег програма коришћења средстава из Буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2012. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2012

Службени лист града Београда

Одлука о измени и допуни Одлуке о финансирању наставника разредне наставе ангажованих за обављање послова у продуженом боравку ученика III и IV разреда основних школа, Службени лист града Београда бр. 51/2012

Одлука о измени и допуни Одлуке о финансирању програма, пројеката и инвестиционих активности корисника средстава буџета града Београда у 2013. и 2014. години, Службени лист града Београда бр. 51/2012

Правилник о измени и допуни Правилника о условима и начину остваривања права на регресирање трошкова боравка деце у предшколској установи, одмора и рекреације, Службени лист града Београда бр. 51/2012

Измене и допуне Програма уређивања и давања у закуп грађевинског земљишта за 2012. годину, Службени лист града Београда бр. 51/2012

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Словачке Републике о социјалној сигурности, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Републике Аустрије о социјалној сигурности, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2012

Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад услед ризика од експлозивних атмосфера, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Одлука о изменама и допунама Финансијског плана Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о изменама и допунама Финансијског плана Републичког фонда за здравствено осигурање за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о изменама и допунама Финансијског плана Националне службе за запошљавање за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о стављању ван снаге Правилника о одређеним врстама козметичких и других средстава за заштиту здравља којима апотеке могу снабдевати грађане, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Одлука о измени Одлуке о максималном броју запослених у органима државне управе, јавним агенцијама и организацијама за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Одлука о изменама Одлуке о максималном броју запослених у органима државне управе, јавним агенцијама и организацијама за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о исправи о здравственом осигурању и посебној исправи за коришћење здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Правилник о измени и допуни Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

Правилник о изменама Правилника о просторним и техничким условима за рад агенције за запошљавање, условима стручне оспособљености запослених, програму, садржини и начину полагања испита за рад у запошљавању, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2012

Исправка Правилника о изменама и допунама Правилника о исправи о здравственом осигурању и посебној исправи за коришћење здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2012

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о утврђивању Плана намене радио-фреквенцијских опсега, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Правилник о измени Правилника о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа и студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Правилник о измени Правилника о стандардима и поступку за спољашњу проверу квалитета високошколских установа, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Правилник о допунама Правилника о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа и студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2012

Решење о разрешењу директора Народног позоришта у Београду, Божидара Ђуровића, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Решење о именовању вршиоца дужности директора Народног позоришта у Београду, Дејана Савића, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2012

Упутство о начину рада библиотека са корисницима, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2012

Закључак Владе о стављању ван снаге Закључка Владе о утврђивању плана намене радио-фреквенцијских опсега, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности на територији АП Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 27/2012

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за септембар 2012. године, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2012

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКА УПРАВЕ У 2012. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	ПОЛИТИКА	+	+
2.	ДАНАС	+	+
3.	БЛИЦ	+	+
4.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ	+	+
5.	НИН	+	+
6.	КУРИР	+	
7.	PRESS	+	
8.	ВРЕМЕ	+	+
9.	АЛО	+	

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	+	+
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ	+	
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ	+	
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА	+	

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања	+	
2.	PC PRESS	+	
3.	ФИНАНСИЈЕ: стручни часопис за теорију и праксу финансија	+	
4.	ГЕРОНТОЛОГИЈА: часопис Геронтолошког друштва Србије	+	

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД	+	
2.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	+	
3.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	+	
4.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА	+	
5.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЈАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА	+	
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	+	

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

#193
NOVEMBAR 2012

PC PRESS
#193 - Novembar 2012 - www.pcpress.rs - www

Vesti 8
Broadband menja svet 16
Research@Intel 20
Srpsko-američki IT memorandum 24

Windows 8 u prirodnom okruženju
Dejan Ristanović

Pravu snagu *Windows 8* pokazuje tek kada ga stavite u okruženje za koje je zapravo pisan - tablet računar. Pred nama se našao prvenac - *Samsung Slate PC 700T1A*.

Acrobat XI: Maksimalna PDF snaga
Bojan Stojanović

Acrobat XI je pokušaj *Adobe*-a da prevazide ograničenja PDF formata. Nova verzija zadržava poziciju najmoćnijeg alata za upravljanje elektronskom dokumentacijom.

Pinnacle Studio 16
Voja Gašić

Među programima za video-montažu često je teško pronaći nešto što nije ili veoma skup profesionalni paket ili slabo upotrebljiva igračka. *Pinnacle Studio 16* se trudi da nađe balans...

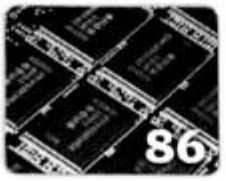

SSD i vaš Windows
Branislav Mihaljev

Odlučili ste da ubrzate rad *Windows* PC-ja ugradnjom SSD-a. Pomoći ćemo vam da puštanje u rad prođe bezbedno i da napravite dobar kompromis između bezbednosti i performansi.

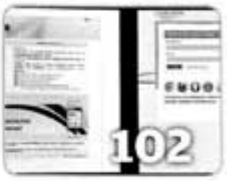

Elektronske i mobilne banke
Boris Stanojević

Koliko su naše banke spremne za elektronsko poslovanje? Ponuda je sve bolja, ali ličnim korisnicima često nedostaju neki savremeni servisi. Da vidimo gde i na šta možete da računate...

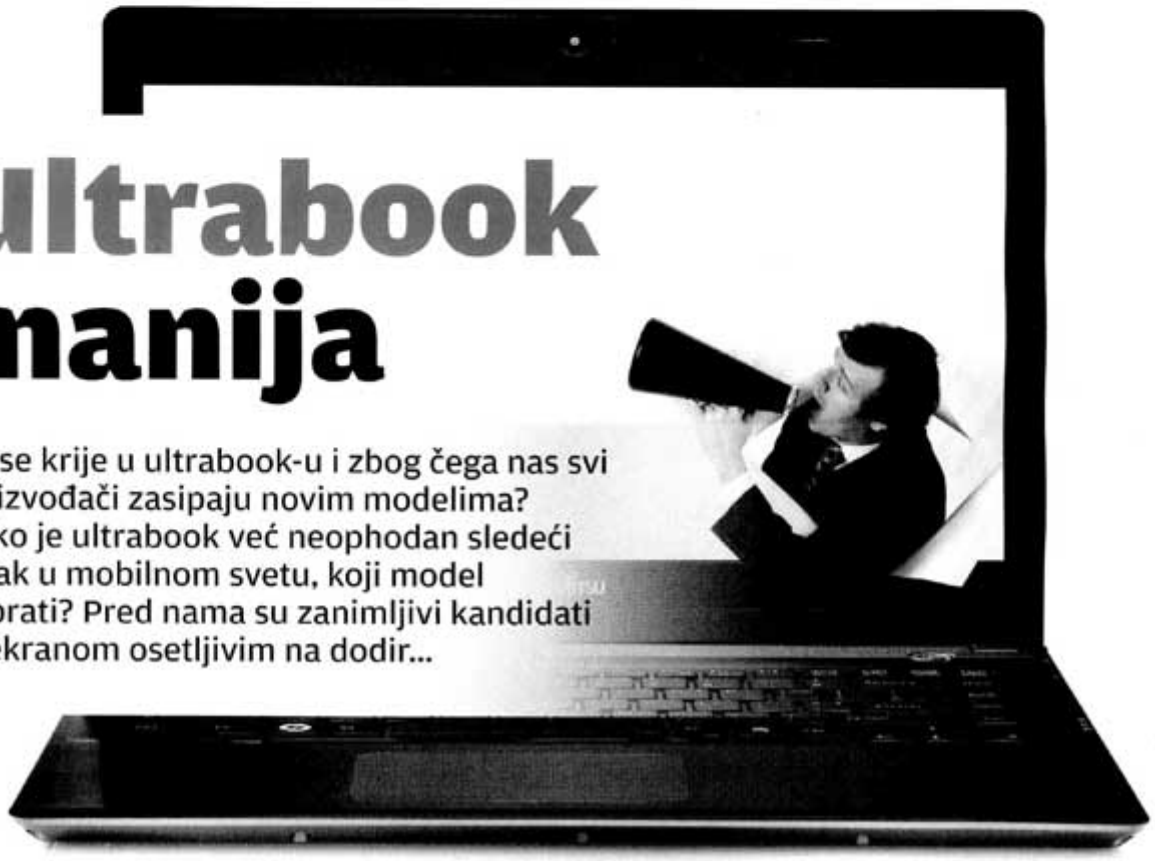

ultrabook manija

Šta se krije u ultrabook-u i zbog čega nas svi proizvođači zasipaju novim modelima? A ako je ultrabook već neophodan sledeći korak u mobilnom svetu, koji model izabrati? Pred nama su zanimljivi kandidati sa ekranom osetljivim na dodir...

25 Na suncu, o oblacima
109 Odabrani bajtovi
112 Access bajtovi
114 Vedra strana

Megdan na vrhu: **Grafičke kartice**

Miloš Stamenković

Iako interesovanje za nova grafička rešenja nije na nekadašnjem nivou, kompanije NVIDIA i AMD se trude da tržištu ponude bolje i štedljivije grafičke procesore. Pogledajmo šta donose grafične kartice NVIDIA 6xx i AMD 7xxx generacije.

Digitalni popis: Da sve bude na broju

Novak Jovanović

Popis - zakonska obaveza, neophodna praksa, ali za mnoge domaće firme noćna mora koji danima zaustavlja normalan rad. Računari i prateća informatička oprema mogu učiniti popis gotovo bezbolnim, pa smo i mi napravili popis - popis firmi koje nude rešenja u ovoj oblasti, ali i popis tih rešenja.

HARDVER

NEC Multi-Touch monitori 44
Mladen Mijatović

KimTec MSGW Pro. 710 46
Novak Jovanović

Review 48
uređuje Bojan Stanojević

Y-cam: IP kamere za kuću 48
Mladen Mijatović

LG PB60G: Džepni LED projektor 50
Bojan Stanojević

LEDenobela štampa 55
Novak Jovanović

PCPix 56
uređuje Nenad Veljković

Nikon D600 56
Nenad Veljković

SOFTVER

Auto CAD inventor LT suite 2013 82
Slobodan Perišić

Photoshop: Kolor u crno-belo 93
Nenad Veljković

Hleba i (video) igara 98
Voja Antonić

Uslužni programi 100
Jovan Bulajić

KOMUNIKACIJE

Video-nadzor i kontrola pristupa 106
Mladen Mijatović

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све изражајнијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотека Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектиру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1. МИСАО: књига 39, 1932.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

МИСАО

УРЕДНИК В. ЖИВОЈНОВИЋ

КЊИГА ТРИДЕСЕТ ДЕВЕТА

СВЕСКА 297—304

ВЛАСНИК СМИЉА ЂАКОВИЋ
БЕОГРАД, 1932.

Евразијство

Међу руским друштвеним струјама, које су изазване револуцијом и емиграцијом, неко време привукло је пажњу на себе евразијство. Оно и данас наставља са издавањем својих књига и брошура, саставља своје политичке програме, врбује себи присталице и томе слично. Као покрет, везан за известан програм и извесну групу људи, он је већ успео да се потпуно искристалише, тако да се тешко може очекивати даљи пораст и еволуција тога правца руске мисли. Стога сматрам да није на одмет упознати благовремено српске читаоце са једним од руских емигрантских праваца — настројења, које је психолошки сасвим разумљиво и оправдано. И заиста, оно што је најинтересантније у њему јесте баш та психолошка заснованост, која нагони да се у евразијству гледа искључиво једна временска и доста случајна манифестација дубоких промена у руској души, које је изазвала револуција, а нарочито емиграција, и које ће, зацело, довести дотле да сви руски кругови (како у Русији, тако и изван ње) изврше потпуну принципиелну смотру своје националне прошлости и будућности.

После револуције руска интелигенција, у огромном мноштву, одједном се обрела у иностранству, ван граница своје отаџбине. Та интелигенција преживела је потресе, који су несумњиво морали довести до тога да се код ње јави тежња за ревизијом њеног политичког схватања и да се одреди, шта је то што претставља Русија са својом прошлошћу и садашњицом. Такви потреси непрестано изазивају процесе у друштвеној свести појединих народа и често постају прекретницама у њиховој културној историји. Делимично је устанак декабриста у Русији, 1825 године, везан са почецима раздвајања руске друштвене свести на два основна правца: западњаштво и словенофилство. Сличне процесе налазимо и у историји самосвести немачког, пољског и других народа. Природно је што је руску емиграцију морао мучити силан нагон да сазна и схвати узроке катастрофе, која је снашла Русију. Требало је сазнати: да ли је Русија пропала или није, да ли епоха коју преживљује означава доба њене пропасти и назатка или можда почетак њеног препорода и бирања нових историских путева за свој развитак. Да ли спас Русије лежи у враћању ка њеним старим политичким и друштвеним формама или пак, напротив, њен пут ка новој

слави и моћи лежи у потпуном одрицању од свега што је старо? Ако прихватимо ово друго гледиште, треба ли онда прихватити, као норму, и све оно што је данашњица створила у Русији, или се, пак, мора наћи неки компромис између старог, које се коначно изживело на неким областима, и новог, које није увек здраво и пожељно? Таква и слична питања јавила су се у огромном мноштву пред друштвеном свешћу руске емиграције. Не треба заборавити да су се у редовима емиграције нашли претставници готово свих политичких струја и друштвених класа до револуције, и да руска емиграција броји у својим редовима много веома истакнутих мислилаца, политичких бораца и писаца старе Русије. Због тога ти покрети заслужују пажњу и проучавање. У њима несумњиво долази до изражаја не само прошлост Русије, већ и њена будућност. Евразијство не чини у том погледу никакав изузетак. Зато није излишно упознати га пажљиво и непристрасно.

Треба истаћи да евразијство, у лицу својих твораца и главних поборника, веома енергично брани своје позиције. Оно је пуно борбеног духа. Бранећи своје принципе, оно и само прелази у наступање и настоји да се прилагоди новим појавама руског економског и политичког живота. У том погледу, као и у многом другом, та струја руске емигрантске мисли претставља доста интересантну појаву. У оквиру овога чланка потрудићу се да изложим њену идеологију и њен програм, користећи се доста обимном литературом евразијства, која је наведена на крају чланка.

У првом реду евразијство указује на то да се оно дубоко укоренило у руској друштвеној свести. Оно, пре свега, одриче да је плод незадовољства постојећим положајем руске интелигенције у емиграцији. „Ни из какве злобе и пакости није се родило евразијство — говоре његови вођи: — било добро или рђаво, евразијство је израз воље за подизањем и стварањем“. А један од твораца евразијства, Н. П. Савицки, овако формулише своје учење: „По географским особинама у основном масиву земаља старога света издвојен је нарочити географски свет, свет евразијски, у границама које се подударају (приближно) са политичким границама Русије (а данас СССР). Самим тим руски термин „Западна Европа“ губи своју основу и своју оправданост. Под „Западном Европом” подразумеване су у руској терминологији све земље које леже западно од западних граница Русије, то јест цела „западна“ и „средња“ Европа, према европским ознакама. Евразијци сматрају да ранија „источна Европа” чини део Евразије, а нипошто Европе; због тога ранија „западна” и „средња” Европа исцрпљују пространство Европе (као западног дела старога света); онде, пак, где се раније, у руској терминологији,

говорило о „западној Европи“ треба напросто говорити о Европи“. Такав је географски појам Евразије, као нарочитог света, који, у суштини, обухвата територију руске државе, без обзира да ли је то руска империја или Савез совјетских социјалистичких република.

На тај начин излази да се границе те државе подударају у суштини са географским границама читавог географског света или, другим речима, да руска држава претставља читав географски свет, сасвим одвојен од осталих светова. Али он је одвојен, пре свега, од Европе, док га са Азијом везују многе особине. И тако се Евразија јавља не само и не толико као географски појам, колико као политички, и евразијски свет је нарочити политички свет. Само при таквом схватању термина могуће је стварање нарочитог политичког програма у оквиру евразијске географске теорије. Јасно је да тај програм мора да проистиче из нарочитих одлика руског света, које Евразијци претпостављају. А пошто је готово све што се догађа на тој територији у вези са њеним географским одликама, то и према појавама савремене руске стварности Евразијци не заузимају став принципиелног и свеопштег осуђивања, већ хоће да разјасне шта у тим појавама одговара природним потребама народа који живи на евразијској територији. Такав однос према Совјетској Русији често је против Евразијаца изазивао оптужбе да симпатишу бољшевизму. Међутим ствар је много сложенија, и Евразијци тврде да њихове теорије не потичу ни из каквих унапред заузетих ставова и односа, већ из строгог научног испитивања ових последњих.

Полазећи од уверења да је евразијски свет нарочити свет, у својим основама неподударан са европским, Евразијци налазе своје претходнике у редовима људи који су имали истоветне погледе на Русију и који су из тог свог схватања њених нарочитих особина изводили закључак о нарочитом развитку културног и политичког живота руског народа. Као што је познато, такве су биле теорије пре свега руских словенофила, а Евразијци цитирају баш њихове, желећи на тај начин везати своје назоре са прошлошћу руских историско-филозофских стремљења и тражења. Веома је карактеристично да се у томе осећању нарочитих особина и одлика, које одвајају руски свет од европског, подударају многи и многи Руси, како изразити словенофили тако и „западњаци“, који су живели на том европском западу и оштро осетили несагласност његових идеала са својим сопственим. Треба само прочитати успомене Достојевског о његовом путовању по Француској и Немачкој и упоредити их са оштрим запажањима и изражавањем Толстоја о западноевропској култури (у приповетци Алберт и другим), па да се одмах

увиди како су на Западу Руси веома јако осећали своју отуђеност од европског света. Чак и код једног таквог „западњака", као што је Тургењев, наилазимо на доста презривих и непријатељских изражавања о Француској.

Што се тиче мислилаца, чија је пажња била прикована више за руски него за европски свет, код њих се може наићи на низ веома интересантних запажања тог неподударања и несклада Европе са Русијом и њеним народима, неподударања које су они и сами видели и искусили. Један од најистакнутијих вођа евразијства, Н. П. Савицки, износи свега неколико таквих закључака. Њих би се, међутим, могло навести врло много. Тако је на пр. Шевирев, московски професор из прве половине XIX века, писао 1841 год.: „Запад и Русија стоје једно према другом, лице у лице. Да ли ће нас он занети својим световним тежњама и стремљењима? Да ли ће нас примити у своје крило и асимилирати? Да ли ћемо штогод придонети његовом образовању? Постати нека излишна допуна његовој историји? Или ћемо задржати своју битност и оригиналност? Створити нарочити свет по својим, а не по европским начелима? Издвојити од Европе шестину света... језгро будућег развитка човечанства?" У тим речима није тешко назрети револт против филозофских писама Чадајева (1836). Познато је да је Чадајев одрицао сваки значај руском народу: „Ми смо — говорио је Чадајев — испосници у свету: ништа од њега нисмо узели и ништа му нисмо дали. Када би руски народ без трага ишчезао, ништа се на свету не би променило, зато што он после себе не би баш ништа оставио". А шта би Чадајев казао данас, кад Русија, придављена и унижена, остаје ужасна загонетка за цео свет и кад је руска уметност, наука и књижевност призната од целог света?

На ту оштру и неправедну осуду битности и својеврсности руског народа, као и културног значаја Русије, Шевирев и одговара у напред наведеним редовима. Чак је и Херцен, револуционар који је напустио Русију и заменио је је Западом, падао у очајање због несагласности европских са руским идеалима, и 1850 године написао је ове речи: „Сви озбиљни људи уверили су се да није довољно касати за Европом, да у Русији има нешто своје, нарочито, што је потребно схватити и изучити у историји и при садашњем стању ствари". Други, веома оригиналан руски мислилац, који је западну машинску цивилизацију осуђивао готово исто као и Рабиндранат Тагоре, проричући неизбежни пад целокупног европског културног система супротставио је у једном свом делу Европу Русији, земљи коју свет још увек не разуме и не схвата: „Русија — говорио је он — није просто држава: Русија, узета у целини, са свим својим азијатским

поседима, јесте читав свет нарочитог живота, свет са нарочитим погледима на друштво и државу."

Евразијци заправо и стоје на томе становишту. За њих је Русија нарочити географски свет. Још при самом рађању евразијског система његов оснивач, професор Н. П. Савицки, хтео је да одреди карактеристичне особине и одлике тога географског руског света (у чланку „Континент-Океан", зборник „Излаз на Исток" 1921). Пре свега, тај свет, с обзиром на морску линију, налази се под условима, какве не познаје ниједна друга географска област. Евразија не само да се налази на веома далеком растојању од океана и међународног саобраћаја по океану, већ се у већини својих области приближава и таквим морима која су подложна мрзњењу. Северна линија Евразије уопште дотиче мора и океане, који су претежан део године покривени ледом. А друга погранична мора су затворена и неприступачна за пловидбу при свима условима. Због тих својих географских особибина Русија се јавља као засебна, у себи затворена област, исто онако као Северна Америка или Кина. Са њима, наиме, професор Савицки непрестано и упоређује Русију. Русија располаже огромном разноврсношћу реона, у којима сама природа одређује ову или ону форму индустрије. Ту су области у којима је могућа само шумска привреда (на пример сибирска тајга), затим области у којима се искључиво негује земљорадња (цео југ европске Русије са својом родном земљом црницом), надаље реони у којима се развија „чисто сточарство", примитивно и одавно напуштено у већем делу света (прикасписке и киргиске степе). Најзад Русија располаже огромним наслагама каменог угља најбољег квалитета, нафте и т. д. На тај начин Русија, сама за себе, имајући у виду целокупност њених европских и азијских поседа, претставља економске изворе, који јој обезбеђују пуну економску независност и потиру ону штету, која је условљена њеним географским односом према океану. Према томе Русији, при нормалном развитку њених економских сила, није потребан инострани увоз. Сасвим разумљиво, она данас, изнурена совјетском привредом и револуционарним потресима, не може мимоићи тај увоз, али такво стање не може дуго трајати.

Русија, која је последњих векова свога опстанка, а делимично и последњих година, показала „велике потенције политичке и културне моћи и велико шаренило тражења и стремљења, Русија се, наравно, не задовољава последњом улогом у ланцу светске привреде, улогом коју јој диктира њена техничка заосталост. У своме економском стремљењу она ће неизбежно доћи до многостране интензификације свога сеоског газдинства у пределима хладних и умерених области, проширће површине погодне за искоришћавање (што у

многим случајевима значи за наводњавање) граничних субтропских области, делимично ће реконструисати, а делимично поново створити, моћну индустрију, довољну за подмирење унутрашњих потреба, разуме се онде где за то има услова, то јест у првом реду у неким јужним и источним крајевима европских и азијских провинција, а затим у центру и на северозападу. Транспортна заосталост великог дела њених области (у вези са њиховом нарочитом „континенталношћу") побудиће на то да се више не рачуна на светско тржиште и довешће дотле да ће у њеним сопственим пределима никнути производачки центри многих производа који су се дотада увозили; образовање таквих центара прошириће базу и удвостручиће унутрашње потребе и захтеве. Можемо бити уверени да ће интензивним искоришћавањем принципа континенталних суседства географски свет Русије—Евразије заиста претстављати образац неке привредне „аутархије", то јест он ће бити довољан сам себи, дакако не у буквалном смислу те речи, већ у смислу довршавања, у областима тога света, основних појаса узајамног изједначења и узајамног уравнотежења најважнијих географско-економских стихија савремене привреде". У овом дугачком разлагању, које је написано тако „ученим" језиком, крије се здрава и једноставна мисао која гласи да Русија располаже свима изворима, који њен економски живот могу учинити потпуно независним од иностранства. И у том погледу „континенталност" Евразије остаје доминирајућа појава. „Економска будућност Русије не лежи у мајмунском копирању „океанске" политике других, која се у многоме не да применити на Русију, већ у свести о њеној „континенталности" и прилагођавању овој."

Тим речима завршује се уводна мисао професора Савицког у зборнику, којим су Евразијци отпочели своју литерарну делатност. На тај начин они су заменили или су хтели да замене оно осећање руске одвојености, руске битности и својеврсности, које се одавно запажало код многих Руса, свесним опредељењем и конкретисањем свега што дели Евразију, тачније речено Русију, од Европе. Европу карактерише и опредељује близина океана, али та иста близина карактерише и опредељује живот огромних области Кине и Северне Америке. Наравно, у сличним географским системима, као што је овај који смо овде изложили, ни издалека није све јасно: тешко је, на пример, одредити, где се завршава западна граница Евразије, да ли у ову улази Пољска, и где почиње „Запад". Професор Савицки остаје при обичној подели Европе на Западну и Источну, при чему ова последња и не мора бити укључена у Европу, већ треба да припада Евразији. Но тим верније је, у општим цртама, његово приказивање огромног континенталног пространства, које се протеже од средње Русије далеко на исток.

Као млад човек, прекрасно образован, професор Савицки, који данас држи катедру на немачком универзитету у Прагу, тако је, у 1921 години, и формулисао издвојеност Евразије, као нарочитог географског света. Неколико година доцније, 1926, он је подробније развио своје погледе у чланку „Географски преглед Русије—Евразије". Овде се појму географске самосталности Русије придружује појам њене историске својеврсности. Он предлаже да се „руски свет схвати као нарочити историјски свет, као свет евразијске културе у целини, у свој разноврсности њених грана и делова". Разматрајући идејне изворе руског државног живота, обично се говори о византиском наслеђу. И, с обзиром на духовно културну област такво тврђење је основано. Међутим у геополитичком погледу ствар стоји друкчије. Областима, које су сачињавале геополитичку сферу Византије и биле њени поседи, руска експанзија приближила се крајем XVIII века (Крим, одговарајући делови Кавказа); али и тада су те области биле периферискe за Русију као што су у своје време биле „периферијске" за Византијску империју... За геополитичку битност Русије—Евразије географска сфера Византије је споредна сфера. Међутим у геополитичку сферу монголске државе Русија—Евразија је утонула у изузетној мери; геополитичко тело Русије—Евразије, у знатној мери, јесте географско тело монголске државе. У геополитичком погледу умесно је говорити о монголском наследству..."

На тај начин Русију као државу Евразијци претстављају до извесне мере природном наследницом оних огромних политичких формација, које су везане са именима Чингис Ханова, Тамерлана, Батиа... То је веома карактеристично. По први пут се у руској друштвеној свести јавља привлачна снага Истока, то јест тежња ка Истоку. Словенофили су сањали о томе како ће Русија постати наследницом Византије, а Достојевски је у потпуном православљу гледао остварење месијанистичке идеје Русије. Као што видимо, сви ти принципи врло мало говоре сновима Евразијаца: награг ка Истоку, у Монголију, у дубине Азије — ето куда они позивљу руску државу, руску државотворност уопште. Не говорећи директно о старим сновима словенофила, о заузимању Цариграда и другом, они се ограничују на указивање да би сви ти обрти остали за Русију само спољашна манифестација или, по њиховом изражавању, та периферичност неминовно би остала на снази чак и у случају да се покаже да су у државну сферу Русије—Евразије увучене бивше основне средокраће, центри, Византиске империје.

Према томе — говоре Евразијци — племенско и верско сродство не мора играти никакву улогу у нашој политичкој будућности, коју опредељују географски услови. Ти услови диктују и историски пут народа. Руски народ узај-

мио је извесна културна начела од Византије, али оно што га вуче на Исток, у Средњу Азију, у Монголију, много је природније и неискорењивије, јер проистиче из саме суштине постојања народа.

Евразијство је, као што сам већ поменуо, поникло 1921 године, кад је изашао први зборник Евразијаца: „Излаз на Исток". Тај зборник носио је претенциозан назив: „Предосећања и свршеци. Тврђење Евразијаца". Руска емигрантска штампа примила га је доста симпатично. Русима се, као што је то писао један од критичара, свидео у њему општи дух, заносно одушевљење писаца, симпатичност идеје која их уједињује, тежња да се „продрма читалац" и опомене „друштвена мисао, склона не толико да се ориентише на новим, колико да окапава на старим позицијама, и да јој се укаже на окамењеност и раздробљеност која јој јавно прети". Руски лист „Руљ", који излази у Берлину, запазио је чудно сродство између идеја руског писца Хершензона, познатог дубоког мислиоца, који у Москви издаје своје чланке под насловом: „Преписка из два угла", и идеја евразијског зборника. „Непоколебљиво верујући у Русију, прожети религиозним патосом, ти изражаваоци младе руске мисли не само да износе истоветне погледе, што заиста изненађује до те мере да постаје загонетком већ говоре истоветним речима". Тај симпатични став према евразијству наскоро је замењен подозривим и сасвим одречним. На странама противбољшевичког листа „Опште дело" појавила се критика, чија је полазна тачка била неверовање да је интелигенција имало способна да буде тумач народних стремљења. После неуспеха „беле" борбе против бољшевика горчина разочарења огледала се на том одрицању права интелигенцији да говори у име „руског народа" и тумачи његово истинско схватање света и живота. „Уместо горког пића истине — писао је тај лист — поново „укусна лимунада" неоснованих самообмањивања и странпутица. Ми знамо шта није хтео, шта није прихватио, шта није усвојио народ, — све само „не" и ништа позитивно. Нама је позната његова мржња према формама живота (државним, друштвеним, културним, свеједно), према реду, према организацији, уопште према свакој установи. Нама је познато тупо незадовољство (страховито „ћутање") народа и отворени метеж. Знамо да ни у каквом земаљском стварању народ није учествовао и никакве воље, осим воље за непостојањем, није показивао. Какво онда право имамо да му прописујемо неку нову културу и да нагађамо о економском положају будуће Русије, у вези са светским тржиштем?"

Све то претставља понављање оних истих идеја, које је готово пре сто година исказао Чадајев у свом, напред поменутом, „Историском писму". Разуме се да је у овом случају

истина била на страни Евразијаца, који нису преживљавали оно душевно срозавање које је њихове критичаре нагнало да изгубе сваку веру у силе руског народа. На то неверовање Евразијци су жарко одговарали набрајањем несумњивих историских и културних заслуга руског народа, истицали његову необичну колонизаторску способност и тако даље.

Не обзирући се на све те иступе, управљене против њих, Евразијци су продужили своју издавачку делатност. Године 1922 они су издали свој други зборник „На путевима". После тога полемика са њима узела је нарочито оштар карактер. Отсада Евразијцима нису више пребацивали њихову антропогеографску или религиозну теорију, већ су их оптуживали да проповедају „самоутеху скрштених руку", то јест да се задовољавају садашњим стањем Русије и не позивају на обарање совјетске власти. Али, колико је познато, тај задатак Евразијци нису себи ни поставили. Они су хтели да у свест руског друштва урежу оно што је нејасно осећао сваки Рус, наиме да Русија није ништа мање блиска Истоку него Западу. Путовања у Монголију знаменитих руских путника, Пржевањског, Потанина, Козлова, полазила су баш од тога осећања и, као одговор, ови су код источних народа налазили такав одзив и такву готовост за зближење, какве би тешко нашао прави „западно-европски" човек. И заиста писци Истока живо су се одазвали на проповед Евроазијаца. Творци новог правца посматрања и схватања Истока у Совјетској Русији прихватили су нове назоре произишле из емиграције. У часопису „Нови исток", који је 1922 године почео излазити у Москви, налазимо у уводном чланку редактора Павловића следеће карактеристичке речи: „Од недавно Русију називају Евразијом (Европом—Азијом), и заиста ниједна земља европског континента није, чак ни у најмањој мери, везана у економском, политичком и духовном погледу тако дубоко са Азијом и целим Истоком као савремена Русија. Савремена Русија — Евразија — јесте пре свега учитељ, руководилац милиона робова који стењу у оковима економског и духовног ропства и који се боре за бољу будућност Истока." Писац књиге, која је 1929 године изашла у Београду, Хара-Даван („Културно-историске основе руске државе") такође поздравља Евразијце, који су „изучавајући проблем самосвести почели пажљиво разумевати разне источне утицаје на руску историју, културу, битност и живот; њима је делимично пошло за руком да разбију „предубеђења и предрасуде европејства", са којима се дотле третирало то питање, па су на тај начин заинтересовали широки круг руске интелигенције, у чему наши ориенталисти никако нису успевали."

Свако ново иступање Евразијаца наишло је на нови талас узбуђења и критике, који је некако психолошки непојмљив. Емиграција је, несумњиво, гледала у евразијству маскирани позив на измирење са бољшевицима, струју која је потсећала на позив за „смену вјех" и толико узбудила емигранте уносећи пометњу у њихове редове. „Смјена вјех" значила је измирење са совјетском државом и њено акцептирање. Та оптужба, подигнута против Евразијаца да врше компромис са бољшевизмом, тешко да је оправдана, али повод за њу био је, можда, у томе што Евразијци нису хтели да совјетски период у развитку руског народа претставе као поптпуни и противприродни прекид у његовој историји, већ су шта више били склони да у тој новој појави гледају извесне позитивне особине и одлике. Упоредо са тим, сводећи све основе народног живота на географске услове опстанка појединих народа, Евразијци као да су одрицали културне и духовне вредности. Познати историчар Кизеветер тврдио је да се сав смисао евразијства своди на одрицање општечовечанских начела у културном животу света. Критичари, који су схватили евразијство просто као пропагирање совјетског државног уређења, ишли су много даље. Евразијство, у очима Зинаиде И. Хипиус, крајње емоционалне списатељке, претставља само варианту совјетске Чеке. Други, опет, нису могли дозволити да икакво зрно, посејано за време бољшевичке револуције, може довести до нових позитивних појава и донети позитивне резултате. Као што видимо, критика евразијства свела се на чисто политичку полемику. Руска емиграција у својој огромној већини није могла дозволити претпоставку да је совјетска делатност у стању да путем револуције преобрази Русију у државу са новим друштвеним поретком, који би располагао извесним позитивним одликама. У доба оштре и непомирљиве борбе са совјетском влашћу, коју је емиграција водила путем штампе, путем учествовања у заграничном културном животу као и преко својих политичких скупова и т. д., слично признање значило би исто што и одрицање од даље борбе. Стога је природно што се целокупни смисао руске емигрантске полемике са евразијством сводио на изобличавање и разголићавање тог преступничког одрицања од борбе против совјетске власти све до коначног уништења те власти. Онима који желе да се поближе упознају са полемиком емиграције против евразијства препоручујем да прочитају брошуру, коју су Евразијци издали лета 1931 године и која носи наслов: „У борби за евразијство."

Запавши у вртлог емигрантских политичких тражења и стремљења, као и борбе за идеале разних група и „тумача" емигранске мисли, Евразијци ипак нису положили оружје, већ су показали јаку вољу и склоност за борбу. У току

последњих десет година, од 1922 године до данас, они су издали око четрдесет књига и брошура најразноврснијег садржаја. Сва та издања су побројана и делимично приказана у француском часопису Le Monde Slave. Међу евразијским издањима на првом месту стоје, наравно, њихови часописи: „Евразијски Временик" (1923, 1925, 1927), „Евразијски Зборник" (1929) и „Евразијска Хроника" (1925—1928). На челу целог тог правца стоји поменути професор Н. П. Савицки, коме истовремено припада и већина начелних и путоказних чланака у тим зборницима и часописима.

Сасвим јасно и одређено Евразијци су изложили и своја религиозна гледишта у зборнику „Русија и латинство" (1923). Тај зборник је јако раздражио католичку цркву, која се у то доба удварала емиграцији, надајући се да ће пожњети богате плодове у смислу потчињења руских народних маса престолу апостола Петра. Зато је зборник „Русија и латинство" наишао на оштар отпор чувеног католичког поборника Дербињиа, који је и у Београду познат. Ево шта су му Евразијци одговорили: „Монсињор Дербињи велича благодети римске цркве руским емигрантима. Ту лева рука зна тачно, шта ради десна. Аутор се обара на творце и издаваче зборника „Русија и латинство". По његовом мишљењу они нису у стању казати ко је заправо извукао материјалну корист од прелаза у католичанство. Нажалост, готово сваки емигрант може у том случају лако цитирати имена".

Назорима Евразијаца на цркву и положај, који она треба да заузима у држави, посвећено је исто тако неколико драгоцених радова познатих руских научника Карсавина и Франка. Али нарочито су интересантни историски радови посвећени филозофији евразијске историје, условљеној извесним географским околностима. У пределима евразијског континента морале су се образовати својеврсне форме живота, стране областима које су пресечене планинама и умивене океанима. Номадски живот могао се развити претежно у тим равницама и од искона у њима видимо селење сточарских народа. Томе историско-географском проблему посвећен је доста интересантан рад Н. П. Тола: „Скити и Хуни". 1928.

Толова књига не пружа много специјалисту из области историје Хуна или Скита, и стога би, наравно, било неправилно разматрати је као специјалну монографију, посвећену историји руског југа. Класични радови професора Ростовцева посвећени скитској култури и преведени на многе европске језике, не могу се, нипошто, упоређивати са том књигом, која себи не ставља толико за задатак испитивање етничке историје руског југа, колико изучавање извесног историско-

географског проблема. Међутим са овог гледишта Толова књига заслужује пуну пажњу. Већ први редови те књиге опредељују њену основу: „У току читавог низа векова — вели Тољ — по широким степама Русије—Евразије са истока на запад пролазили су један за другим номадски народи, стварали огромне номадске државе, уништавали своје неномадске суседе, разбијали се, расипали и ишчезавали да би уступили место новом номадском таласу. Безбројне су надгробне хумке у степама — ћутљиви споменици и трагови живота и историје минулих народа. Много пута, почев од Скита па до Татара Чингис-хана и данашњих дана, номадска култура је мењала своје лице, али основне форме и устројство номадског живота сачували су се хиљадама година, а вунене јурте Скита и данас стоје у насеобинама Калмика. Јединство културе на целом степском простору опредељено је не само заједничким уређењем живота, већ и заједничким карактером битности, друштвеног устројства, уметничког укуса, политичких форми и религиозних претстава, и у својој суштини знатно се разликује од култура неномадских и земљорадничких. Целина и јединство тога скитског света условљена је и заједничком историском судбином, која је тесно везивала поједина племена и народе. Само при таквом разматрању историја Номада може постати разумљива. Само тако, ако имамо на уму сва збивања номадског живота од Манџурије до Угарске степе, можемо до извесне мере објаснити себи и разумети узроке, који су номадске народе нагнали да се крећу од великог кинеског зида у Угарску, од Алтајских гора у Индију и Персију. Пре него што су се Хуни појавили на границама римске империје и опустошили Европу, они су преживели дугу историју свога уједињавања, рашћења, пропадања и прелажења далеко на исток, у степе данашње Монголије. Историја номадских држава интересантна је и важна за нас — Русе — не само као прошлост наше земље, већ и као почетак руске државе. Наше етничке и културне везе са номадским светом знатно су, изгледа, јаче него што се могло претпоставити. Народи, који су пролазили, доносили су са собом културне утицаје далеке Азије — Кине, Индије и Персије".

Такво гледиште на историју степа је веома интересантно и значајно. Стручњаку је познато како је много труда уложено од стране науке на објашњење националног порекла Скита, Хуна и др. и како су често на основу сродства култура појединих народа доношени закључци о њиховој народности. У циљу побијања таквог метода Евразијци истављају своје историскогеографске основе: сродство културе древних Скита и данашњих Монгола, Хуна и старих Мађара и томе сл. не опредељује се заједничким националним пореклом, већ исто-

ветним животним условима. Несумњива научна заслуга Евразијаца је тежња да се тај принцип истакне и искористи у интересу историске знаности. „Недопуштено је претстављати Номаде само као крдо пљачкаша и експлоататора, који живе на рачун својих суседа, — вели Тол. У економском погледу номадски свет, строго узевши, био је потпуно независан од древних културних земаља Азије и Грчке. Главни извор за опстанак у степи било је сточарство. Номадско сточарство било је форма привреде, која је имала своје законе и своју економику. При великим степским просторима и сувој клими номадска форма привреде била је кориснија и уноснија него земљорадња. Номадска привреда Скита заснована је била на крупном сточарству. Велика стада рогате марве и чопори коња траже огромна пространства и стално премештање на нове пашњаке, у строгој зависности од месних услова и годишњих доба. Прелазећи са једног места на друго, племе или род завршавало је круг, враћајући се у своје зимовнике. Сточарство изискује заштиту и чување стоке, према томе уједињење неколико господарстава у род или племе, али истовремено не подноси одвећ велико гомилање ергеле и стада на једном месту. Готово све своје животне потребе Номади задовољавају сточарством. Млеко, сир и месо чине претежно њихову храну; одевају се вуном и овчијом кожом; као материјал за израду пребивалишта, черга и затворених кола служе им кожа, вуна и дрво. Потребе једног Номада нису велике ни компликоване..."

Такву нам слику пружа евразијски историчар. Премда за етнолога она не претставља много новог, јер и сам Тол би требао да је попуни на пр. оним дивним приказима номадског живота које налазимо код немачког историчара Лушана у његовој књизи: „Народи и расе", ипак тај покушај не заслужује ништа мање пажњу као генералисање историско-географских датости, које историји толиких разноплемених номадских народа придају такво јединство.

Други евразијски историчар, Г. В. Вернадски, још смелије је покушао да прикаже сву руску историју са становишта евразијске теорије. Можда је тај покушај још и могућ при оцртавању најстаријег периода руске историје. Исто тако је уместан и онда кад се приказује природни процес кретања на Исток, који је на крају многих безимених покушаја довео руски народ још у XVI—XVII веку на обалу Тихог Океана и реке Амура. Па и доцније руско селење, које је довело масе руског сељаштва и козаштва у Средњу Азију, на Камчатку и на границе Индије, претставља поређење оног истог „евразијства", које је руски народ нејасно осећао у облику неке силе која га је вукла на Исток. Али у „Петроградском периоду" руске историје живот руске државе постао је одви-

ше компликован, да би се могао ставити у оквире географског процеса. Одвећ много разноразних културних и политичких утицаја укрштало се у руској историји XVIII и XIX века, да би се у њеним утицајима могла гледати само једна тенденција. Због тога се, можда, и сам Вернадски у своме делу „Нацрт за руску историју" (1927) ограничио на први део, који захвата, претежно, допетровску Русију. Доцнијим епохама уступљено је тако мало страна, а њихово излагање је тако сумарно, да га треба узимати само као неизбежну допуну основном излагању, које претставља примену евразијске теорије на једноставније појаве.

Међутим „душа" целокупног евразијског покрета, професор Савицки, сматрао је за потребно да допуни рад Вернадског својом опширном монографијом „Геополитичка запажања из руске историје". Сам Вернадски поклања такође не малу пажњу „Евразији као географској основи развитка руског народа". Те претходне, теоријске напомене претстављају, у ствари, најинтересантнији део његове књиге, и тешко их је напросто мимоићи ћутањем, као што то чине противници евразијства. Вернадски вели ово: „У процесу формирања руске империје руско племе се користило не само географским околностима евразијских месних прилика, већ је у знатној мери створило себи за будућност Евразију као једну целину, прилагодивши себи њене географске, привредне и етничке услове. Историја ширења руске државе у знатној је мери историја прилагођавања руског народа својој колевци, — Евразији, а исто тако и прилагођавања целокупног пространства Евразије привредноисториским потребама руског народа. И сама природа Евразије данас је природа, коју је, у знатној мери, руски народ преудесио за своје привредне потребе. Природа Евразије у XIII веку и њена данашња природа битно се разликују једна од друге. Под утицајем човека ишчезава тајга, претварајући се у шуму и пашњаке; шуме средњег појаса готово су ишчезле, а девичанска степа руског југа замало је сва изорана. Но не само у рушењу, већ и у стварању испољила се уједињујућа активност руског народа. По читавом простору Евразије подигнути су нови облици индустрије и трговине, искоришћује се унутрашњост земље, на све стране граде се железничке пруге и други путеви... А као резултат свега тога створена је у привредном и културном смислу једна и јединствена земља света — Евразија. Руски народ се не само прилагодио својим месним приликама, већ је у великој мери и сам створио те прилике и утицао на њихов развитак".

На тај начин у научном раду Вернадског појавила су се и таква поглавља, која би иначе била страна у свакој другој историји Русије, писаној са кога другог становишта:

он нам говори о „историји Русије и историји Евразије", о „стварању Евразијске државе", даје нам схему почетних фаза развитка евразијске државе као и схему доцнијих фаза њеног развитка, у којој се као последњи и закономерни беочуг на ланцу јавља Савез совјетских социјалистичких република. У приказивању Вернадског веома су интересантни „Схема периодичне ритмичности процеса који ствара државу" и поглавља посвећена улози Монгола и Византије у руској историји, а исто тако и приказивање „Унутрашњег уређења евразијске државе". Најзад, писац је покушао да одреди и „евразијску самосвест". Све је то интересантно и ново спорно, као и све што се тешко рађа, али је смело и заслужује пажњу и проучавање. Одавно је већ било потребно проникнути у ту лабораторију, у којој се формира свест једног историског народа. Изван ситних догађаја династичарске историје, изван материјалистичког (марксистичког) схватања историје, као арене економских процеса, евразијски историчари покушали су да нам пруже истинску везу народа са земљом, и у том погледу они су новатори, који заслужују да стекну наследнике и следбенике.

У свему што сам довде изложио врло је мало политике и актуелних догађаја: ми не излазимо изван граница једне историско-географске концепције. Међутим у радовима Евразијаца не изостаје сасвим и политика, потреба за разматрањем савремених догађаја са своје тачке гледишта. Та политичка страна евразијства је управо и изазвала жестоке нападе против њега. Већина руских емигрантских листова и часописа сумњичили су Евразијце за отворено или скривено симпатисање совјетској власти, па су их чак оптуживали (без доказа и околишно, против чега је врло тешко борити се да примају материјалну помоћ од совјетске власти, без које — сматрали су противници Евразијаца — ови не би имали могућности да развију тако живу издавачку делатност. Против тих оптужаба Евразијци најенергичније протестују, предлажући свима онима, који то желе, да се упознају са њиховим радом и њиховим средствима. Недавно су нашли за сходно да и у француској штампи иступе са потпуним излагањем својих политичких погледа, као и излагањем садржаја свих својих издања. У томе циљу они су објавили у часопису „Le monde slave" чланак Степана Лубенског: „L'eurasisme suivi d'une bibliographie" (Евразијство праћено једном библиографијом).

Први део тога манифеста Евразијаца посвећен је њиховом политичком и економском програму. Суштина тога програма лежи у овоме: Евразијски покрет — вели се ту — у почетку свога постојања био је покушај стваралачке реакције руске националне свести на сам факт револуције. У својој суштини

то је послереволуционарни покрет: без тога се он не да разумети. „Комунисти су у току револуције променили многе своје идеје, али оно што чини битност комунизма продукат је дореволуционарног доба, и он на сваком кораку долази у сукоб са оним што се рађа и развија у самом процесу револуције". Исто тако дореволуционарног порекла су и друге струје које још живе у руском друштву (нарочито у емиграцији). Једина послереволуционарна струја — по мишљењу Евразијаца — јесте њихова концепција. Зачевши у емиграцији, та струја је, по њиховом уверењу, прекорачила границе емиграције и изашла из искључиво руских предела. „Она хоће да постане сједињујући орган свих народа руског света, систем који опредељује главне принципе њиховог политичког и економског живота, као и њихове културне делатности". Као што видимо, доста смеле претензије! Затим они тврде: „Евразијски покрет тежи за тим да нађе излаз из револуције. Он полази од уверења да је руска револуција донела свету много новога. У апсолутној супротности са материјалистичким доктринама које утичу на њен ток, то ново је претежно ствар моралног и духовног карактера. Не може се рећи да радници у СССР боље живе него у капиталистичким земљама. Сасвим обратно. Али морална атмосфера, под којом они живе, друкчија је". Евразијци су, изгледа, склони да извесне стране совјетског уређења идеално претставе, па је зато и разумљиво што су против себе побудили тако жестоку мржњу у редовима знатног дела руске емиграције. Утопистички је и крајњи циљ политичких тежња Евразијаца, који су они објавили свету: „Данас је аутономија индивидуалности сасвим уништена у совјетској држави. А постићи моралну еманципацију радника при очувању економске аутономије личности, претставља задатак који су себи Евразијци поставили. Шта више: Евразијци су уверени да у томе лежи излаз из револуције". Затим они продужују: „Руски комунистички покушај не може да не остави трагова иза себе. Старе економске форме, засноване на приватном власништву — и само на њему — никад се више неће повратити на руској земљи. Идеја космоса већ је проникла у хаос: планска привреда очуваће се у Русији".

Уосталом, непотребно је удубљивати се у политички и економски програм Евразијаца: он је, изгледа ми, сасвим случајно и само по спољашњости везан са њиховим основним историско-географским концепцијама. И заиста, у каквом су односу са њима ови или они назори Евразијаца о томе шта ће после себе оставити руска револуција? Ти назори и погледи могу бити тачни или нетачни, пророчанства се могу испунити или не испунити, али теорија евразијског света се тиме не мења. Може се само пожалити што се Евразијци

нису клонили од мешања у политику данашњице. Они су хтели да у њој играју извесну улогу, а нису изгледа, одиграли никакву. Сматрам да се евразијски покрет налази у свом заласку. Истакнутих и познатих људи који му симпатишу — све је мање. Многи су се сасвим одрекли сваке везе са евразијством, и њихова имена не сусрећемо више међу литерарним поборницима евразијског покрета. После свега онога што су казали на области географских и историских теорија Евразијци, изгледа, немају више шта да додају. Улажење у политику дефинитивно ће сурвати евразијство. У руској емиграцији нема данас нити ентузијазма за стварање нових партија, нити нових снага, које би хтеле посветити се теориским питањима. Али зато је евразијство ипак своју улогу одиграло и на области општих историских тековина нечег драгоценог дало.

А. Погодин

Магла на Истоку

1. Путеви у магли

Прве три деценије XX века донеле су огромно стварање и огромне преображаје у целом свету и на свима областима живота националног, политичког, међународног, културног, социјално-економског, а нарочито техничког. Али те брзе и дубоке промене извршиле су се у свакој од тих разних области на свој начин, различитим темпом, а често и у сасвим различитим правцима. Јер нови век, пошто је у огромним размерама развио самостална специјална стварања и изазвао самосталне, посебне преображаје, није донео и нове велике заједничке и опште циљеве и идеологије, који би унели везу међу њих и учврстили их у једну планску, солидну и трајну целину.

А као последица свега тога данас у целом напредном човечанству влада несклад и неслога, неред, лом и хаос. Оно не корача по освештаним и утврђеним путевима, већ је загазило у неку чудну и грозну маглу. А тај хаос, понављам, није се зацарио само у животу, већ и у мислима, идејама. Управо он је и ушао у живот зато што се претходно створио у мислима. И премда је познавање друштва постало наука, премда већ располаже моћним научним средствима, оно се ипак распало на низ уских специјалности и специјалиста — политичаре, економисте и томе слично, — сваки од ових види само своју област или, што је још горе, само поједине посебне углове своје области (један — банке, други — индустрију, трећи — пољопривреду и т. д.), али чим је реч о њиховим узајамним везама, о општем страховито убрзаном току живота као целине, они су онда потпуно слепи.

То отсуство научно-идеолошке синтезе нагони људе-практичаре — политичаре, економисте, а нарочито дипломате — да из себе импровизују свеобухватајуће синтетичаре, који се подухватају да брзо реше искрсле и страшне најсложеније комплексе питања. Наравно, природни дар далековидости и синтезе — као што је био код Бријана — само ретко и само привремено пружа овде онде нека полуосветљења, полурешења, такорећи неке „предахе". У целини је међутим, „криза", криза свеопшта, криза основних појмова која и даље траје, и магла се пред човечанством не разилази, већ све више згушњава.

У овом тренутку магла се згуснула на два места: на европском Западу, у Немачкој, и на азијском Истоку, у Јапану. У оба случаја она није добила ни изнутра ни споља јасно и опште, целовито и дубоко расветљење. Међутим огромно расправљање о њима, које се свуда намеће, претставља такву маглу напабирченог знања, старих предрасуда и разбукталих страсти, у којима разноврсни ускогруди специјалисти, импровизатори-посматрачи, дописници, државници — синтетичари по нужди — сами још више „повећавају маглу", јер нехотице почињу од краја: они морају практичним решењима да пожуре са размрсивањем чвора, а он још није ни проучен, још нису јасни његови конци и њихов сплет.

* * *

Писац ових редова јавља се, такорећи, у улози „специјалисте за сједињавање специјалности", за тражење заједничких веза једне целине; такве његове дијагнозе и прогнозе — слично неким другим — већ су оправдали догађаји у прошлости и доказали на делу способност прогресивног научно-синтетичног друштвеног сазнања да проналази везе и путеве нашег доба[1]). Зато сам себи и дозволио покушај да бар отпочнем објективније и потпуније третирање и расветљење мрачних догађаја на Истоку. На овоме месту ја, наравно не узимам на себе задатак да те догађаје потанко испитујем, покушаћу само да изнесем што је могуће објективнију и потпунију схему онога што је најглавније, најмање спорно и највише реално, и бар донекле да унапредим једини правилан метод за овлађивање великим чворовима нашега доба: њихово расветљавање почећу не од краја — од решења, већ од почетка — од разумевања, разјашњења.

Да би се ограничило непрегледно поље дискусије о далеко-источним догађајима, о којима се расправља по целом свету, ја ћу у основи поћи од главних линија руске емигрантске полемике која је мени боље позната. Премда и ту преовлађује третирање проблема од краја — страсни и пристоасни спорови о томе шта треба желети, да ли — и на коју карту — треба ставити остатке свога живота, ипак постоји извесна обавештеност, и културни и талентовани људи казали су доста интересантног.

2. Привиђења у магли

Према општепримљеним шаблонима постоје четири велике фигуре, које се јављају као главни фактори, главна дејствујућа лица на Далеком Истоку. То су Јапан, Кина,

[1]) Види књигу „1931" о општим путевима Русије и њеном савременом положају.

Северна Америка и руски бољшевизам, који се према уобичајеним мишљењима претстављају у упрошћеним схемама и стиловима, као у маскама, као у бајкама, доиста као неки фантоми.

Јапан — најмањи од њих, али чврст, снажан и леп као тигар — јесте „љубимац публике": он не само да изазива свеопшту пажњу и поштовање — слично Немачкој — већ отворено улива чар непогрешиве гипкости, готово непобедивости.

Кина— огромна, трома, трошна, препотопска — чак не ни слон, већ мистички мастодонт — досадна и тешко разумљива, не схвата се озбиљно, већ шаљиво као по причама, она изазива снисходљиве недоумице и погледе са висине, и не само да не улива поштовање и симпатије, већ се о њој напросто још није ни почело мислити озбиљно, она се издалека указује као нека чудна фантазма.

О далеком северо-америчанском „ујка-Саму" још увек влада сува књишко-новинарска, полукарикатуристична престава, као о неком златном аутомату: указује му се велика пажња и поштовање, јер је он баснословно богат, виђен и моћан, али мало ужива симпатија, живо схватање о њему не постоји и живе човечанске акције од њега се, по правилу, не виде и не очекују.

Најзад четврта фигура — бољшевизам, који иступа од стране Русије, али чије је он лице управо скрио и избрисао, већ се отворено помаља као нека авет или вампир из кошмарног сна: њему, у суштини, нико не верује нити може веровати, нико га не поштује, нити му ико симпатише, али њега оцртава некакво заносно сујеверје, — не само у очима туђинаца већ и многих руских емиграната, — нека историска фантазма огромне силе, за коју никакви закони нису писани и од које се може све очекивати.

Какви се резултати очекују од глуме тих фантома на Далеком Истоку? У суштини се заправо и не зна шта се очекује баш због тога што су то фантоми и што се оцртавају посебно, а њихови реални односи нису видљиви. Али кад би се, као на тркама, допустила клађења за гледаоце, онда би главне опкладе биле отприлике ове: Јапански тигар ће вешто и хитро кидати на комаде кинеског мастодонта, амерички ујак ће као и увек згрнути многе милијарде, а руски бољшевик ће одједном искочити из рупе театралним гестом на сцену, како би на тај начин дао неки непостижан сензационални финале целој далекоисточној трагикомедији.

Покушајмо сада поближе разгледати те фантоме, сводећи на једно главне црте историски дате реалности.

Карактеристике Јапана најјасније ћемо уочити ако га упоредимо са Немачком: исто толико моћан феудализам, који

још увек чува свој утицај, свемоћ државе и њеног владара, дубока религиозно-етичка дисциплина, изоштрено национално осећање, веома висока култура и методски развитак технике, индустрије и војне силе. Али иза тога силног и сјајног фронта, поражавајућег по уобразиљу Руса који се још сећају како је нови Јапан жестоко потукао Русију, диже се и задња фасада, местимично слаба и тамна.

Форсирани развитак тесне, сиромашне и до крајности пренасељене земље, њени дубоки и ужасни социјални контрасти између феудализма и плутократије, с једне стране, и сиромашног сељаштва и пролетаријата, с друге, особине које га, опет толико приближују Немачкој, прете Јапану истоветним невољама. Па кад је чак и самој Немачкој, земљи дубоког и просвећеног духа, одједном запретила реална опасност од реакционарно-револуционарног социјалног варварства. та опасност, то слабо место, још страшније прети Јапану који је површнији и у том погледу више подражава. И као што озбиљно изучавање не дозвољава да се Кина обоји искључиво црном бојом, тако исто не допушта да се Јапан претстави у ружичастом цвећу његових трешања: њему такође прете искушења која су га делимично већ обузела.

Претстава о Кини, како у иностранству, тако и код Руса, је врло магловита и упрошћена. У својој суштини она је само понављање старих предрасуда европског шовинизма, који нам прича да је Кина оличење „азијатског јогунства", „азијатског варварства", „азијатског деспотизма," и т. д. Зато нам и њена улога у догађајима који се одигравају обично изгледа делимично слаба и незнатна, а делимично реакционарна: огромна Кина, коју сачињавају многе народности и коју раздиру борбе унутрашњих диктатура, изгледа трошна, готово фиктивна држава, покушаји обнове у њој изгледају слаби и подражавајући, шта више у овом или оном облику прете бољшевичким рушењем и распадањем, отпорна способност — привредна, а нарочито војна — изгледа минимална. Превлађује мишљење да је Кини суђено да постане жртва Јапана, а неки — шта више — мисле да би то био природан и пожељан излаз који захтевају виши интереси културе.

Међутим озбиљно проучавање Кине, како старе, тако и нове и савремене, пружа нам из основа другу слику. Њена релативна непокретност објашњава се у великој мери огромним социјалним и културним тековинама у прошлости, али упоредо са њом запажа се обимна и замашна борба, која се изоштрила и упутила у правцу обнове још у 19 веку. Култура Кине, упоређена са културом Јапана, сматра се оригиналнијом.

Култура народних маса Кине у смислу разрађености личности, етике, социјалног живота и т. д. је веома висока. Етнографско и лингвистичко сродство, културна и социјална једнородност, минимум феудализма и буржоазије, преовлађивање сељаштва и интелигенције (одлике, које Кину чине толико сродном Русији), — нису узалудно одржавали Кину у целини хиљадама година и тешко да ће дозволити њено распадање, распарчавање и дељење странцима у току неколико година или неколико деценија. Напротив, као што то увек бива, напад споља само ће је још више ојачати и убрзати њено државно преуређење. У светлости тих чињеница и при пажљивом изучавању младе Кине данашња њена обнова није нимало мање енергична, него што је било рађање Јапана пре пола века. Та обнова је шта више дубља и оригиналнија (Јапан није имао нити има своју идеологију, свога Сун-Јат-Сена), притом конструктивна и отворено антибољшевичка. А као резултат свега тога јавља се пораст снаге и моћи огромне Кине: организовање те снаге и моћи престиже и превазилази снагу Јапана и, одмах после првих успеха, прети му низом неуспеха и разочарења.

Уобичајено мишљење и претстава о Северној Америци пати од крајње једностраности. Њена материјална — привредно техничка — моћ је општепризната и позната, чак је постала идолом коме су се клањали све до тренутка, док се рушилачке социјалне противречности, скривене у њој, нису испољиле тако страховито у садашњој кризи. Међутим још увек су слабо познате и недовољно оцењене духовне силе и могућности Северне Америке, које су такође врло велике и могу играти огромну улогу у будућности. Те духовне силе су дремале у непрегледној и изобилној Америци, као што дремају код богаташа утонулих у раскош. Али народ Северне Америке, који је не само богат англосаксонском енергијом, већ у изобиљу располаже духовном примесом других народности, способан је да, лакше и брже него стара Енглеска, преброди и савлада свој емпиризам, свој најближи интерес, и да изађе на поље велике културне борбе, па чак и да стреми етичком, идеалистичком, опиту и подвигу, достојном његових младих витешких сила (што га у многоме зближује са Русијом). Улажење Америке у светски рат — премда се она, да је остала неутрална, могла много више користити без икаквог ризика и жртава — манифестовало је ту њену духовну активност тако снажно и јасно, да смо и у будуће дужни полазити од ње. Стога је тешко веровати да Америка, у случају нужде, не би активно иступила и у маглу источно-азијских свађа и спорова, у којима се њен материјални интерес подудара са њеним духовним тежњама, и на тај начин пустила да на теразијама одлуче тегови њене материјалне и духовне моћи.

Бољшевичка диктатура је најмагловитија, најмрачнија од свих авети, које се указују пред нашим погледима у магли источно-азијатског метежа. Њени интереси и идеали су специјални, у својој основи чак и супротни интересима и идеалима Русије, и стога се бољшевичка позиција не може расветлити полазећи од општег историски датог међународног, а делимично источног, положаја Русије. И своје сопствене директиве бољшевици непрекидно мењају у грчевитим цикцак потезима, које чине у сврху очувања власти, при чему ниједна влада не води тако обимне, активне и илегалне акције, као они. Због тога је најтеже докучити улогу бољшевичког фантома на Далеком Истоку, и непрекидни покушаји у томе правцу изгледају ми врло рискантни. Ја лично могао бих запазити само ова два сумарна гледишта.

Међу руским емигрантским круговима, који ипак најбоље познају бољшевичке планове, али који су помућени политичким страстима и пристрастностима, издвајају се у основи два супротна гледишта. Прво гледиште заступа да бољшевизам, поред свег свог деспотизма и све своје фантастичности, ипак, макар и по нужди, — нарочито у међународним односима — претставља и заступа интересе Русије, да он ипак у неку руку изграђује привреду Русије, чува, па чак и развија, њену војну снагу и да, према томе, он може и моћи ће бранити њене интересе у јапанско-кинеском сукобу.

Међутим друга струја изоснова супротставља бољшевизам Русији, негира му сваку вредност и, не устручавајући се да чак и народне масе Русије оптужује за бољшевизам, сматра га и духовно и материјално неспособним како за вођење рата уопште, тако и за одбрану Русије на Далеком Истоку напосе.

Оба гледишта су потпуно субјективна, произвољна и пате од тога што не виде извесне несумњиве и одлучујуће чињенице. Прво гледиште, које је у неку руку везивало бољшевизам са Русијом, било је донекле разумљиво у доба Непа (нове економске политике из 1921—22), која је радницима, интелигенцији и сељаштву дозвољавала известан удео у стварању, али везивати са Русијом и њеним интересима фантастички цикцак Стаљинове „Пјатитељке" и колхоза, — цикцак који је разбио и у ропство отерао и интелигенцију, и сељаштво, и масу самих радника и који руши привреду тек што се почела дизати на своје ноге, — могуће је само онима који су сасвим неуки или неповратно политички заслепљени. Међутим и друго гледиште пати од вапијућих нереалности: с једне стране оно клевета народне масе, које су у огромној већини гласале против бољшевика још под њиховом влашћу и које су дале и дају милионе жртава у борби против њих, а с друге стране оно не схвата

довољно страховиту моћ нове истребилачке ратне технике: ако је ова дала и даје такву огромну силу Г П.У. у унутрашњој борби против појединих народа Русије, неће ли она можда дати бољшевицима и повољне изгледе у једном спољњем рату?

3. Реалне историске линије

Напред смо резимирали владајуће претставе о главним факторима који дејствују на крајњем Истоку, уносећи у та делимично традиционална и погрешна, а делимично једностра-на и одвећ аналитична, уобичајена мишљења неколико неопходних исправки. Преостаје нам сада да се приближимо потпуној реалности, то јест да отворено означимо конкретна стања у сукобу четири заинтересоване силе, па затим све те конце повежемо у један чвор онако, како је он завезан самим током историских догађаја.

Пошто је разбио царску Русију и тиме поколебао царски престо, Јапан је после тога у току четврт века превалио сјајан пут развитка и, може се рећи, постао азијска Немачка. Ти вртоглави успеси изазвали су код њега још вртоглавије планове: привредни монопол и политички протекторат над целом Кином. То је отпочео споразумом са Кином за време светског рата, после чега је, сузбијен од великих држава, покушао нове освајачке упаде, не само у Кину, већ и у Русију под бољшевицима, али му све то није пошло за руком, спречили су га, и он се није одлучио да се, упркос свих тешкоћа, пробија кроз непријатеља. Међутим успеси његове индустрије довели су, као и свуда, до суперпроизводње и дубоке кризе. Настрадавши у светској кризи Јапан је одлучио — истовремено кад и Немачка чијој је психологији тако близак — да се, ма и по цену силе, сам из те кризе извуче, и у том циљу отпочео је отворено да осваја поједине делове Кине.

Какве су снаге и изгледи Јапана на успех у тој крајњој, хазардној игри? Велики изгледи на добитак, али велики изгледи и на губитак. У тој игри адути Јапана су ови: с једне стране његова сопствена моћ — култура и национални дух, сјајна индустрија и техника, моћна војна сила — а с друге стране данашња слабост његовог отвореног противника, Кине, и велике тешкоће у којима се налазе евентуални други противници, заштитници Кине — удаљеност Америке, распадање Русије и слабост бољшевизма, најзад — водњиково, лабаво стање Друштва народа, његова полуфиктивност.

Међутим и слабе карте Јапана су исто тако сасвим реалне и значајне. У њему самом — сиромаштво земље, недостатак сировина, страховита опасност од блокаде, већ данас слабе финансије при перспективи огромних војних расхода

на борбу, најзад тешка унутрашња социјално-политичка борба против штрајкова, који су на помолу, против бољшевичког врења и роварења, против учесталих политичких убистава од стране крајњих националиста, тако да сам почетак иступања Јапана путем који му намећу неодговорни дворски кругови у многоме потсећа на руску дворску авантуру у Кини — Кореји 1904 године, упркос опирања министарског савета. А изван Јапана: грозничаво спремање Кине, неумољива чврстоћа и непопустљивост Америке, евентуална пропаст бољшевизма у Русији, а можда и покушај озбиљног мешања самих бољшевика, најзад и евентуална акција Друштва народа, чији чланови отворено негодују против јапанског монопола у Кини. Сумирајући све то, можемо констатовати да време ради против Јапана: не победи ли он данас дефинитивно — што је врло тешко — биће одбачен и сломљен.

Пут Кине за последњу четврт века мање је познат и од мањег је ефекта, али по свом унутрашњем збивању значајнији је него пут Јапана. За читаво пола века заоставши иза Јапана у прихватању нове културе, Кина је одједном коракнула дубље по томе путу. Док је Јапан — опет слично Немачкој — одједном добио демократију одозго и док га је у њој сама влада васпитавала, дотле је Кина, пробуђена пре четврт века точковима страних завојевача, одједном збацила своју туђинску династију, брзо прешла од централистичке, чиновничке и републиканске полу-диктатуре ка покрајинским интелигентско-партијским владама и управама, а последњих година их веже уједно и почиње да ослања интелигенцију о сељаштво. Процес те демократизације је дубок и упрошћен, јер је сељаштво хиљаду година васпитавано у самоуправи, а интелигенција — слична руској — ма да је од ове слабија по новој култури, ипак није ништа мање идејна, демократска и социјална, слободна од утопизма, и далеко је нетакнутија и чвршћа по своме националном духу. Напади Јапана у већини случајева снаже и учвршћују ту народну интелигенцију, буде народне масе и целу Кину гурају ка уједињењу и ослобођењу, ка национално-демократском самоопредељењу.

Какви су изгледи на успех Кине у борби против Јапана? Засад врло слаби, јер се њена војнотехничка организација налази у повоју. Али њена полугодишња борба већ је показала да ти изгледи расту страховитом брзином. Војници— одрпанци, предвођени студентима и младим официрима, већ се упорно боре и умиру у борбама против технички неизмерно јачег противника. Уобичајено мишљење да су Кинези неспособни за модерну ратну борбу већ је оповргнуто. Остале државе, нарочито Америка и Немачка, а делимично и бољшевици, све бржим темпом снабдевају Кину техничким

средствима и кадровима техничара, особито авијатичара и т. д. Имајући у виду тај темпо као и неисцрпне изворе у земљи, Кина ће за годину — две стићи Јапан у погледу основног савременог наоружања, авијације. А за то време Јапанцима неће поћи за руком да прогутају ниједно парче кинеске земље. Тек што је борба отпочела, а већ је Јапанцима донела мутна изненађења и, што даље, све ће бити горе по њих.

Положај и изгледи Северне Америке савршено су јасни сами по себи и јасно осветљени њеним искуством из минулог светског рата. Да ће Америка без борбе дозволити своме јединственом непријатељу Јапану да осваја поједине делове Кине, где су тако крупни амерички интереси, и да ће на тај начин допустити да је отуда избаце, — о томе не може бити ни речи. За северно-америчку богатирску државу то је не само питање интереса, већ и питање елементарног међународног престижа. Привредна криза, и поред природних богатстава и капитала, не уздржава Америку ни економски ни психолошки од борбе у Кини, већ је, напротив, потстиче на ту борбу. Позивање на морска растојања, на неизвесности борбе флота и т. д. су застарели аргументи: јасно је да је Америка у стању да реши рат једном једином помоћу Кини — авијацијом. Неколико хиљада аероплана и неколико десетина хиљада одабраних кадровских техничара довољно је да Јапанце не само избаци из Кине, већ да по потреби изврши и страшну казнену експедицију против самог Јапана. Наравно, Америка то већ и спрема; Јапан је у томе не може спречити.

Што се, најзад, тиче Русије, ни име јој не вреди помињати док је она у рукама бољшевика, јер реч може бити само о бољшевицима који искоришћују њено становништво и њена средства, али не и о Русији. Кад не би било бољшевика — или кад их нестане — органска историска политика Русије могло би се заснивати само на тесном пријатељству са Кином, државом мирном, а не пљачкашком, са којом Русија има много шта заједничког у социјално-животном и другом погледу и са којом је веже пуна солидарност интереса. А Русија, споразумевши се са Америком, лако би заједно са њом сачувала Кину од Јапана, учинила би оно што је тако тешко учинити Друштву народа. Али бољшевизам има сасвим друге, делимично потпуно супротне циљеве, а крајности његовог унутрашњег положаја нагоне га и на сасвим бесциљне и фантастичне цикцак линије. Због тога у његовом држању нема ни историске, ни уопште какве било логике, већ нам преостаје да нагађамо највероватнији сплет његових цикцак линија.

У томе нагађању кроз маглу над Русијом о некаквим бољшевичким плановима, које можда ни они сами не знају, превлађују два мишљења: једни су уверени да су бољшевици усредсредили све своје силе и напоре на припремање ратних средстава и рата, и очекују само какав изненадни напад, а други су, напротив, уверени да им привредни хаос и страшно незадовољство становништва прете катастрофом у случају рата и да ће, према томе, они све могуће поднети само да не би морали ратовати. Посматрана кроз један синтетички дурбин оба мишљења су и тачна, и нетачна, и измирљива међусобно: дозвољавајући да се бољшевици озбиљно технички припремају за рат, при чему не треба губити из вида ни огроман ризик који би за њих произишао из рата, као ни ужасан страх који их при помисли на рат обузима, — ипак баш та крајност њиховог економског и политичког положаја, тај безизлазни став, може их гурнути на тај очајнички корак. У последње време бољшевици су отворено дигли дреку и на сва уста о томе причају, како би на тај начин демагошки загрејали становништво и већ сад га припремили за „ударну" мобилизацију.

Какве се вероватноће могу назрети из таквог положаја?

У сваком случају једино кретање бољшевика по линији најмањег отпора, најмањих напора, макар и са ситним резултатима, јер за линију највећих резултата, који захтевају и велике напоре, они немају снаге и моћи. Где, међутим, лежи та линија? Једни је виде на Западу, у нападу на Пољску и Румунију, други — у сагласности, споразуму са Јапаном и заузећу северопазадних области Кине, које су слабо заштићене, али примамљиве и саме по себи, а и као закорачивање у Индију. Обе те линије не сматрам за вероватне. Авантура на Западу подразумева учешће Немачке у њој. Међутим Немачка, како изгледа, није спремна за то ни духовно ни материјално. Авантура на северозападу Кине значила би за бољшевике политичко самоубиство у Кини, и то у тренутку кад је она из темеља револуционисана и највише приступачна њиховом утицају, а значило би и ризик с обзиром на Енглеску, па чак и Америку. Линија најмањег отпора, најмањег војног ризика лежи за бољшевике пре свега на линији огромних сила Кине и Америке у њиховој борби против Јапана.

А какве су у самој ствари перспективе за бољшевике, ако покушају да помогну Кину и Америку да се Јапанци избаце из Манџурије (више се од њих не може ни очекивати)? Шта они ризикују у случају неуспеха, а шта им обећава успех, какви су неминовни губици и изгледи борбе?

У случају неуспеха они губе манџурску железницу, а вероватно и Владивосток са јужним приморјем. За Русију би то био велики ударац, али за бољшевике то није тако важно.

С друге стране заузимање Манџурије од стране Јапана такође неумољиво води заузимању јужног приокеанског појаса Русије, који би био одрезан Манџуријом. Свака година владавине Јапанаца у Манџурији олакшаваће им то заузимање. Када би бољшевици остали на власти још десет година, Јапанци би руско приморје аутоматски себи присвојили. Ризиковати отпочињање борбе за оно што се иначе губи без борбе, јесте најмањи ризик.

Међутим ма и најмањи успех у борби против Јапана доноси бољшевицима, у положају у коме се они налазе, драгоцене услуге. Чак и скромне победе над Јапаном, у Русији толико непопуларним, могу да помогну унутрашњу националистичку демагогију бољшевика, а овима је главно да у земљи очувају престиж својих сила. У Кини би такве победе донеле бољшевицима незапамћен утицај, неочекиване перспективе. У осталом, пак, свету они би с једне стране галванизирали опадајући покрет Треће интернационале, а с друге стране поново би себи отворили кредите и уопште издашност и великодушност западне буржоазије. Ради таквог остварења свога блефа бољшевицима се исплати ризиковати.

Најзад и сами губици као и изгледи борбе — при новој техници и заједничкој истовременој акцији са Кином и Америком — много су повољнији за бољшевике него што се то обично мисли. Како Америка, тако ће и бољшевици водити борбу против Јапанаца — у ствари је већ и воде потајно — у првом реду организовањем Кинеза и техником, претежно авијацијом, а не милионима маса, које би било некорисно и бесмислено гурати на кланицу. Таква борба не тражи од бољшевика никакву мобилизацију која би била разорна и страшна по њих, и са њом могу изаћи на крај чак и разривени бољшевички саобраћајни путеви. Америка је заинтересована на томе да бољшевицима пружи потребна, релативно мала средства, па чак и да помогне да се становништво Русије спасе од глади која наступа. Организовање непрекидне кинеске — и монголске — гериле, налети стотина руских аероплана лишили би Јапанце саобраћајних путева и натерали их или да у Манџурију шаљу огромне силе или да покушају ратовати против Русије — освојити Сибир и т. д. — или, што је тешко замислити, да напусте Манџурију, као што су то не једном морали чинити после неразмишљених упада.

* * *

Пошто смо реално расмотрили и пропратили све четири главне нити из којих је сплетен чвор догађаја који се одигравају у далеко-источној магли, у стању смо сада да расмотримо и сам сплет тога чвора у целини, а самим тим да

укажемо и на његов расплет. Тај синтетични резиме износим у овим најкраћим тезама:

1) Освајачки покушај Јапана јавља се такорећи као детонација светске кризе. Слично освајачком покушају Аустро-Угарске 1914 године, он није изазван реалним могућностима које би споља ишле у његову корист, већ напросто распламћењем његових сопствених унутрашњих дисхармоничности.

2) Као што је покушај Аустро-Угарске и Немачке која је за њом стајала наишао на апсолутну противакцију трију националних[1]) држава — Француске, Енглеске и Италије — и једне „конационалне" — Русије, — тако данас покушај Јапана задире у одговарајуће категоричне интересе трију великих „конационалних" држава — Кине, Северне Америке и Русије, а делимично и у интересе других народа, уједињених у Друштву народа. И Јапан ће данас наићи на исто тако безуслован и, у случају потребе, рушилачки и по њега поразан отпор, о који се у своје време спотакла и Немачка.

3) Јапан ће бити побеђен једновременом заједничком акцијом Кине, Северне Америке и бољшевика, који ће, ропут царске владе 1914 године, бити увучени у сплет догађаја, упркос својој природи да не учествују у међународним акцијама демократског карактера. Али услед специјалног односа сила и нарочитог преврата у војној техници, та се победа неће извојевати по цену дугог и страховитог рушилачког рата, већ путем дуела, као некада у средњем веку, претежно борбом неколико хиљада хероја ваздуха.

4) Као што се светски рат завршио образовањем националних демократија у Европи, тако исто у магли јапанско-кинеске борбе може се довршити формирање велике „конационалне" Кине и назрети велики светски савез „конационалних држава" — Северне Америке, Кине и Русије (уједињење са словенством). Реално заинтересован на остварењу мира, тај савез — као резултат јапанске навале — може постати реална основа мира у целом свету.

5) Догод се Русија налази под бољшевицима, она нити сама може задобијати каква блага, нити их може солидно и свесно давати другим народима. Хероји руске авијатике, које ће бољшевици слати против Јапанаца и који ће се у својој огромној већини борити и гинути сматрајући да то чине не за бољшевике, већ за Русију, могу довести и до пада Стаљиновог режима, као што је 1917 године пропао режим распућински, али могу и да учврсте бољшевизам и продуже ропство, ништавило и изумирање Русије. Магла, — не само на Истоку, већ и на Западу — сконцентрисана је у бољшевизму.

* * *

Све што је напред изложено писао сам крајем априла ове године. Отада до данас основне линије појава и догађаја које сам запазио знатно су се развиле, разјасниле и, оповргнувши читав низ уобичајених шаблона, јасно потврдиле моју схему. Јавиле су се, наиме, три тенденце. Прво, унутрашња дисхармонија Јапана манифестовала се врло снажно — тамошња хитлеровштина већ отвореним насиљем заузима власт — а то фатално води Јапан екстремним авантурама у Кини. Друго, Америка се јавно спрема да интервенише, а нарочито и потајно помаже и припрема интервенцију бољшевика против Јапана. Треће, и сами бољшевици све отворенији и гласније причају о рату, тако да пред нама већ стоји почетак њихове нове „ударне кампање" — припреме становништва Русије за рат. Магла се брзо згушњава и ускоро могу настати страхоте. А онај који ће при томе највише пострадати јесте Русија, којој не само да прети нови рат, већ је још сад ступила у нову глад.

К. Кочаровски

[1]) О „националним" и „конационалним" државама види књигу „1931 година", поглавље „Путеви међународни".

Књижевни преглед

НАША НАРОДНА КЊИЖЕВНОСТ.

Од Јаше Продановића, (Савременик С. К. З. — II, 8-1932.)

Прићи испитивању народних песама данас је веома тешко, нарочито наших народних песама, поготову кад се имају намере и научника и педагога. Тешко је из многих разлога, којих се свих ми не можемо ни сетити овога тренутка. Прво и највише, без сумње, стога што методе за проучавање пучке културе и њеног највишег израза, примитивне религије и наивне поезије — резултат колективне маште, то јест једног од најсуптулнијих и најкомпликованијих проблема модерне психологије — претстављају веома сложен апарат, који неће увек поуздано да функционише: и сам руковалац те машине (то су признали сви испитивачи фолклора) увек осећа да нешто „шкрипи". Друго и не мање стога, што се од народне поезије данас сувише тражи: то је извор који се данас често и на силу цеди, да се из њега истера што више података за познавање једног народа и што више чињеница за проучавање психолошких, социјалних, етичких и историских закона еволуције колективног живота.

Данас је већ јасно да ни сам фолклор једне народне групе, акамоли његов уметнички израз, није резултат једног простог и затвореног живота. Колико је никао из маште, толико је зависан и од историског и социјалног живота; колико је то пламен расног темперамента, толико исто има у њему и варница туђе крви; колико је то често израз локалних схватања, толико је ако не и чешће, никао из широких интерпопуларних идеја и веровања; затим, колико-год изгледа да је фолклор растурен и жртва једне каприциозне фантазије, толико исто он има свој систем, који као да је резултат праве научне интелуктуалне радозналости. Данас се могу пратити читави правци спекулативног духа народног и у њима се могу откривати читави философски системи којима је у основи увек примитивни дуализам. Затим према социјалним потребама развијали се читави закони пучког морала. Поједине групе, нарочито по локалним одликама, сводиле су своје укусе у формуле (музика, вез, костим, ритам и стих у песмама, речник и поетски израз) и тако смо добили елементе народне естетике. Тако се могу наћи и

трагови пучке психологије, медецине и социологије. У читавом овом систему литература (песма, прича, изрека) заузима, без сумње, најважније место, јер је углавном, најпотпунији израз читавог тог фолклорног система. Фолклор са својом књижевношћу значи читаву једну цивилизацију, примитивну, до душе, али у толико тежу за проучавање.

Нарочиту тешкоћу у проучавању пучке књижевности чини једна специјална разлика између ње и школске (писане) литературе. У народној књижевности фолклор узима сувише и то непосредног учешћа; управо они су толико у вези да се не могу одвајати. Школска књижевност је уметност за себе. У народној песми њен аутор — народ — верује у сва бића, све натприродне силе, за њега су персонификације, метаморфозе, фантастични моменти (ђаво, вампир, вила, ала, суђаја. змај, аждаја, све натприродне фигуре и сви догађаји са њима у вези) просто реални елементи. За народног песника не постоје границе између два света: маште и стварности; он и стварност гледа кроз машту, или и фантастичне моменте посматра као просту јасну реалност. За школског песника то су само елементи артистичког стила: симболи и алегорије; он се њима служи свесно, посредно, као фигурама. Он зна за границе два света; зато у школској литератури постоји увек граница између романтизма и реализма, између фантазије и стварности. У пучкој књижевности напротив тих граница нема: све се меша као једна и иста линија живота.

Ова разлика је веома значајна за онога који се бави проучавањем народне књижевности. Она је једна од оних, можда поузданијих путева, којима се улази у психологију народног књижевног стварања, па и у психологију читавог колективног живота народног. Та разлика и показује зашто се фолклор не може изоставити, кад се студира народна књижевност. Зато што народ има своју фолклорну призму кроз коју посматра свет, историја и социјални живот сасвим друкчије улазе у његову песму и причу. Друкчије се ствара легенда у пучкој, а друкчије у школској поезији. На који се начин, на пример, стварала и постала легенда о Краљевићу Марку, кад је онако, не само изишла потпуно изван историје и изгубила сваку везу са њоме, него чак и хранила се потпуно новим елементима који су далеко од историје? Овај други начин посматрања дао је пучкој књижевности један жанр, који не постоји у школској: то су приче о животињама (не басна).

Међутим има један други, веома важан елемент који избија из овог специјалног начина пучког посматрања: то је мит. Док у школској култури све физичке, хемиске, физиолошке а и све моралне, социјалне, психолошке и историске појаве, биле оне нормалног реда или не, иду у чисту науку или филозофију и тиме, у класификацији и анализи

губе сок и постају сува и умртвљена страна у литератури, дотле све те исте појаве у пучкој фолклорној култури иду право у мит, у најчистију наивну поезију фантазије — и то чак и ту као реалне појаве. Да није пучког стваралачког духа и да није његовог фолклора, мит не би постојао. То значи да не би постојали они суптилни мотиви о дубоким и неизбежним сударима ствари, појава, бића и о кретањима света и човечанства, не би постојала она драматика која претставља просту, а дубоку слику света, човека и свега око њега, са једним простим системом у основи, не би постојала та драматика од чијих мотива живи и школска литература.

Колико је снажан тај начин гледања најбоље показују трансформације прича и мотива који из књига силазе у народ. Мотиви класичне књижевности добијају нов карактер у пучкој; хришћанство добија нов облик у народу; приче из историје се из основе мењају. Исту ту трансформацију претрпе и мотиви који се из двеју пучких књижевности сређу и укрштају. Колико је друкчији тај начин гледања, види се и по томе што религија свуда и снажно учествује у пучкој књижевности. Творци религија управо и јесу народи, групе човечанства, историске групе. Народи стварају религију, школе стварају науку, у томе су у главном разлике и између њихових литература.

Књига Г. Продановића, и поред све скромности своје и свога писца значи знатан прилог проучавању наше народне књижевности. Читава пучка стваралачка активност састоји се у основи, у стварању мотива и у стварању личности; из тих елемената састављена је цела: народ види само догађај и човека; он не види идеје, он не зна за суптилности психолошких анализа, он не тражи моралне принципе, он не гледа слике кроз артистичку призму, он не воли фразу нити тражи стилске ефекте.

Г. Продановић је целу нашу народну књижевност посматрао само кроз мотиве. Његова књига, како изгледа, не чини органску целину, јер је састављена из низа чланака који су, писани сваки за себе, били публиковани последњих неколико година по листовима. Али и ако су то засебни чланци, у књизи ипак постоје органске везе, јер Г. Продановић се бавио нашом народном поезијом у целини. То долази и отуда што је Г. Продановић један од наших поузданих познавалаца народне књижевности, један од оних ретких, и да је он осећа целу у свима њеним деловима. Он је у својој књизи направио широк и детаљан преглед свих гема наше народне књижевности и помоћу њих показао кретања мисли и схватања нашег народа.

Овај начин проучавања, као и сваки други, може бити потпун и непотпун. Ако је Г. Продановић празио систем од свога начина студирања, онда морамо рећи да је тај систем

доста произвољан. Пада у очи, ако се не варамо, да је писац хтео кроз мотиве да загледа у идеје и схватања народа, у његов морал и његова осећања, у његов породични живот и његову веру. То би значило да, помоћу арабески, које је сам народ створио, даје његов просечни карактер. Ако је тако, онда је писац био на добром путу: само се помоћу сталних и просечних елемената у животу једног народа може дати његов стални карактер. Али ми мислимо да је требало посматрати и личности.

Народ себе никад не илуструје непосредно и свесно. Он на свој живот не гледа кроз своје облике и институције; он не прати своја осећања и своје мисли, он себе не оцењује према својим усвојеним принципима морала и хуманости, он не гледа на себе кроз породицу и веру. Народ себе гледа у својим личностима, у просечним типовима свога карактера. Без медитација и коментара, народ себе види само у типовима; зато је и био у стању да створи читав низ образаца човека. Зато мислимо, иако је то теже, да је народну поезију требало, упоредо са посматрањем мотива, проучавати преко личности. Народ је створио типове авантуристе и витеза, тип војводе, лукавог човека, мајке, сестре, племенитог човека, неверне жене, заљубљеног младића итд.

У првом чланку дао је Г. Продановић неколико општих мисли више о темама народне поезије, него о свима њеним елементима. Изгледа да на извесне мотиве наше народне поезије писац ове књиге гледа још увек очима романтичара националисте. Он мисли да је наш народ у својим јунацима (нарочито Марку) гледао своје јунаке за ослобођење и одбрану нације; да је наш народ певајући о Марку имао пре свега националну инспирацију. Можда је и тако. Нама се чини да је то мишљење нешто застарело. У стварању Маркове фигуре машта се попела даље од национализма, чак и искључила тај ужи национализам и дала фигуру уметнички обрезану у опште човечанском смислу.

Ми мислимо да би херојске подвиге Маркове, који је био боем међу краљевима и краљ међу боемима, требало друкчије тумачити. Народна песма у Марковој фигури није гледала национално витештво. Ту призму срезали су, доцније, у деветнаестом веку, у доба нашег национализма, наши романтичари. Народна песма је у њему гледала балканског скитницу; дакле једну широку и пре свега занимљиву индивидуалност. Марко је њој био драг као фигура која не личи ни на кога. Марко не поштује ни средину, ни традиције, ни предрасуде; он мрзи ћифтински двор лажног аристократизма бега Костадина иако је са њиме побратим. Народној песми Марко је идеал који је једини у свету. Како је непојмљив Турцима, Арнаутима и Латинима, тако је неразумљив и Србима. Како се туче са Турцима, тако се бије и са Србима. Он

воли кавгу, па је свеједно са киме ће се потући; тада не зна за нацију. Како не поштује турског цара, тако не поштује ни српског. Кад хоће, слуша мајку, кад му се то не свиђа, он је не слуша. Кад му је казала да оре, он се направио луд и „послушао" је, па орао друмове. Његова је главна црта гипична балканска: направити се свуда луд. Он не може никако да уђе у калуп средине: турчи се за инат; кад цару убијају војску, он седи под шатором и равнодушно пије; уме и да лаже; уме да буде и кукавица; краљ и боем у исто време, скитница и витез, херој и пијаница, он је у стању да своју жену остави да девет година самује, док он по друмовима пије вино и љуби крчмарице и док ратује за султана, али кад чује да му је Мина одвео жену, он оставља све, трчи да је поврати, да би је опет оставио; у стању је да убије брата за коња; у њему има неколико капи лукаве крви његовог оца и витешки занос његовог ујака Момчила. Колико је авантуриста и скитница, он чак и умире на друму: толико му је мрзак кров. Такав, Марко претставља целу измешану балканску расу, и не може да буде тип нашег националног јунака. Знак, да је народ у стварању његове фигуре изишао из уског национализма. Народ је у њему пронашао и створио тип општечовечанске природе: растурен, без плана, у свему непосредан, како у нежности тако и у бесу, како у лукавству тако и у хероизму, али увек готов да се „направи луд", — тако да по томе не личи ни на кога и да је загонетка и самим Србима .Народна песма је створила у њему пре свега поавог човека. који живи у свима временима и свима расама, пуног контрадикција, и од душе и од живаца, сложеног неизмереног.

Значи да народни аутори знају пре свега за психологију индивидуалности и типова. Наш певач не пашта у име национализма и српства. Он зна за неверну жену Страхинића, за корупцију Југа и Обилића, за кукавичлук Марка и његово братимљење са Турцима. Г. Продановић, изгледа, мисли, да је народном певачу пред очима пре свега национални идеал. Национални дух ту постоји сасвим природно, јер је наш певач пеьао на нашем језику, у име своје вере. Али он је имао пред очима цео Балкан и читавог његовог човека. Зато су Марка узели и Хрвати и Бугари као своју фигуру; он је свима сродан. На њега, у основи по типу балканске расе, потсећају и други јунаци. Муслимани су у Ђерђелез Алији имали своју фигуру истог реда.

Други чланак Г. Продановића је веома занимљив. Ту је покушао да из народне поезије извуче и покаже колико је искуство народа у психолошким опажањима и логичком расуђивању. Поред неких интересантних опсервација, изгледа нам да је писац овде извесан поетски материјал пучке књижевности доста форсирао. Он иде, на пример, дотле да открива

да је народни аутор знао чак и за анестезију чула. Писац признаје да тих места чистог психологизирања има врло мало. Зашто би га и било у поезији? Извесне психолошке опсервације дошле су само као поетска слика, снага, живост и реалност личности. О психолошким анализама не може бити ни речи. Међутим Г. Продановић открива читаво искуство народа о дејству духа на живце, телу и вољу.

Један од занимљивијих чланака је онај о верским осећањима. Он је преглед примитивне фолклорне филозофије, свега онога што су религија и веровања дали народној песми: пагански мотиви, хришћанство ,астрологија, натприродна бића: (виле, вештице, змајеви, снови, чини, урок, судбина) и мотиви класичне митологије. Овде је писац видно истакао утицај класичних мотива и скренуо пажњу на плодност укрштања тих мотива са другима. Са овим у вези остало је недирнуто једно питање, које је веома значајно за тумачење карактера наше народне песме: да ли је песма у самом народу сматрана само као уметност и историја, или је она била светиња и чак и молитва? У свима народима, када је реч о просечној групи, било је „светих књига", песама у којима се гледала „Божја воља", јер су, по веровању, биле божанског порекла. Такав карактер књигама наметне сам народ. Да ли је то, са извесним ограничењима, могло важити и за нашу народну песму? Пада у очи да су све испеване на бази тога религиозног осећања, мистицизма, сујеверица. Да ли је певање уз гусле значило, раније, какав обред или је било само обична вечерња забава?

Остали чланци су исто тако, мање или више, занимљиви по материјалу који дају или по опсервацијама. Само начин Г. Продановића није лак: писац прави увек преглед свих песама једног или сличних мотива. Овај застарели начин анализе препричавање многих садржина, да би се извукао један закључак, отежава читање књиге.

Пада у очи да је Г. Продановић читао само народне песме, да се удубљивао у њих, али да се није упуштао у дубље студије фолклора и пучке уметности уопште. Своје закључке извлачи само из народне песме, а не из обилне литературе о пучкој и фолклорној психологији уопште. Међутим у другој половини XIX в. створила се солидна база за изучавање расне психологије. Сетимо се само Вунтових десет томова. И кад је реч о народној књижевности, она се никако не може одвојити од пучке психологије. Г. Продановић исто тако оставља по страни историју и не доводи је у везу са песмом. Затим не испитује психологију нашег народа независно од песме: начин живота, мишљења, осећања, одлике расе. Тако ми не знамо за порекло, мотиве и унутрашње

покрете који су довели до поетског израза. У књизи Г. Продановића ми видимо само резултате. Она не додирује степене културе нашег народа, не прати развој традиција и школског народног песништва. Једно од важних питања било би још: са колико се сигурности и каквим методама може извући карактер нашег народа из саме његове поезије и у колико она може бити прави податак за историски и друштвени живот нашег народа? Ипак и поред ових пропуштених питања књига Г. Продановића остаје добар и користан обилан преглед мотива наше народне књижевности, рађен веома брижљиво и са изврсним познавањем.

Милош Савковић

ДУШЕВНИ ЖИВОТ СЕОСКЕ МЛАДЕЖИ

(3)

Разматрањем случајева које је наш сарадник изнео у прошлом чланку утврђујемо да се у држању сеоских младића према народним празноверицама и предањима, као и у творевинама њихове фантазије и лажима, изражава не само њихова везаност за традиције, но и снага нагона, који, осуђени и забрањени од друштва, стварају себи могућност за скривено засићење. Као што је непотпуно објашњење претставног живота без познавања односа који постоје између њега и основних тенденција и нагона сеоске младежи, — што смо покушали да докажемо у првом раду, — тако се производи маште младића и деце на селу, њихове приче и лажи, не могу разумети ако се испитују без везе са њиховим тежњама и нагонима. Проучавање душевног живота сеоских младића који се школују довело је издавача ове збирке до закључка да се развијањем њихове способности за самостално суђење и воље управљене на културне вредности сузбијају нагони који су их спутавали на селу, и који многе дечаке гимназисте враћају родној груди.

Наредни чланак је покушај обраде питања о нагонима и **вољном животу сеоских младића.**

О НАГОНИМА И ВОЉНОМ ЖИВОТУ КОД СЕОСКИХ МЛАДИЋА

од Љубинка Милићевића

Сеоска младеж је под јаким утицајима инстинката, код ње већином преовлађују телесни нагони[1]), тако да када се узме у обзир и њена економска зависност од родитеља, може се рећи да су ретки младићи код којих се јавља стваралачка духовна активност.

Деца на селу осете јак родитељски надзор у јачој мери као притисак, у доба дечаштва. Некада покушају да се ослободе тога, али буду физички кажњени. Дечаци се већином покоравају вољи одраслих, првенствено родитеља, јер се боје казне, а економски зависе од њих. Зато врше многе радње по

[1]) Видети *Прилози психологији сеоске младежи* од Сл. Поповића и сарадника (Београд, издање часописа **М и с а о**, 1931,) с. 6.

наговору других. При прелазу из периода детињства у фазу младићства задржавају још донекле извесне детињске особине, које се код неких неће изгубити ни доцније, када уђу у доба пубертета, па ни када буду одрасли.

Има дечака на селу који се не потчињавају увек вољи одраслих. Могу се запазити извесна удружења дечака. То су дечаци који су заједно ишли у школу и који заједно чувају стоку, ретко се растају, задовољни су када су нераздвојни. Поред тога што слушају старије, понекад доносе заједничке одлуке о извесним поступцима; код тих готово увек има сагласности. Радосни су када могу да одлучују без учешћа одраслих. Понекад су приморани да се растану. Обично се узајамно помажу у раду. Неки се ни доцније не растају, али има и таквих који се раздвајају било услед свађе, било зато што одлазе у варош или у друго село „на мираз", после женидбе. Извесни дечаци, када почну рад, нарочито копање, постају упорни. Често осећају слабост, али никако не допуштају да им се то каже, и неће да попусте у одлуци, већ и даље копају са старијим, савлађујући јаке тешкоће. Посматрао сам више дечака при копању. Њихово држање показује да су слаби, али то не признају, не дају да им јачи помажу: „Ама, бегај одатле, ти мислиш да ја не могу!" Неки, када не могу да раде, налазе разне изговоре, да би себе оправдали, или се тобож нађуте на неког, па неће више да копају. Тиме хоће да прикрију своју слабост, кажу да не напуштају рад услед немоћи, већ зато што их други вређају. Са вољом се јавља и тежња за истицањем, јер када дечко остави започети посао, онда присутни сматрају да је слаб, смеју се и ругају му се, а то негативно утиче на њега. Стога је у стању да издржи велике напоре, да подноси физичке патње, а да то други не опазе. Упркос родитељима који поступају с њим као с дететом, упорно тежи да се покаже као одрастао. (Та упорност је често ознака и многих пубесцената на селу).

Када се посматра понашање пубесцената, примећује се да ни они немају самосталну вољу, већ се покоравају вољи својих родитеља, од којих су економски зависни. Родитељи често у своме говору и држању истичу да ће лишити наследства сваког оног који их неће слушати (нарочито ако има више синова): „Ко неће да ме слуша, нека иде на вратницу, па нека бира: вољ'му успут, вољ'му низ пут!" Ово се особито дешава код сиротих родитеља. (Иначе, има породица где је дисциплина веома слаба, и младићи су распуштени). Тиме би младић остао без имања, које јако цени. Неки младићи и поред тога неће да се потчињавају старијима, те их напуштају. Отуда сеоски младић многе радње мора да чини, иако то не жели, иако налази да такав рад није добар, само зато што је тако заповедио његов отац. Али то чини са јаким болом; стално ради; изгледа да воли посао,

да га чини по својој вољи; међутим, преживљава тешке моменте. Понекад се чак и смеје, уопште показује знаке задовољства, само да би прикрио мучно осећање, јер када отац сазна да му се син љути, мења став према њему, долази до свађе, а често и до туче. Да до овог не би дошло, овај све трпи, сваку непријатност потискује у потсвест, чекајући моменат када ће се тога ослободити. Тако се код њега стварају потсвесни комплекси (Фројд), који га тиште. Јављају му се чудне мисли; машта бива живља. Неки намеравају да изврше самоубиство, а некад замишљају убиство онога који их највише мучи. Затим претстављају себе како би идеално живели после очеве смрти. Један младић каже: „Море, да сам ја домаћин, знао би шта би урадио!" Потом износи свој будући план рада у будућности. Код синова строгих очева највише задовољство се јавља када успеју да се покажу у каквој радњи која је припадала старијима, јер после јаке породичне дисциплине овакви догађаји имају велики значај за њих. Али, ипак, често све ово морају сузбити са болним осећањем у потсвест. Дешава се да сањају како убијају оног који их мучи. Зато се и опажа код таквих младића задовољство када су им родитељи, нарочито отац, умрли. Занимљиво је посматрати младиће са потсвесним комплексима после очеве смрти, или пошто су успели да се оделе. Тада осећају извесну лакоћу, добијају прилив енергије, узимају управу у своје руке и раде на јачању свог дома, или се отворено одају задовољењу нагона које су раније скривено задовољавали.

Код извесних младића мучно душевно стање траје само до женидбе, када сматрају да њима не може више нико заповедати, јер су они сада „већ људи".[2]) Отуда није чудо што поједини момци, које старији сматрају за добре и послушне, одједном, после женидбе, нешто и под утицајем жене, неће да се покоравају родитељима, већ желе да се оделе. На њих много утиче већи напредак других који самосталнс живе, лепше одело и остала спољна преимућства ових. Ако им на ту разлику укаже неко, онда је то јак душевни удар за њих, јасно виде своју слабост, те се каткад јављају сукоби између њих и старијих у породици. Неки имају успеха у тежњи за поделом, али други, пошто им не успе покушај, морају да се опет потчињавају родитељима. Овај период живота постаје им још мучнији од првог, јер њихово пригушено огорчење стално расте, сваког часа могу да се десе непредвиђени случајеви, настају свакодневни сукоби, који понекад трају до очеве смрти.

Други се мирно покоравају вољи одраслих, те између њих и родитеља не долази до судара; у том погледу нема

[2]) В. нав. дело, с. 22 и 86.

велике разлике између њих и деце.[3]) Такав је тип на селу бројно јачи. Има родитеља који добровољно предају старешинство сину; таквих је мало.

Изгледа да се могу разликовати три типа: први, који се потпуно покорава вољи старијих; други, који се привидно потчињава, док се не појаве потсвесни комплекси, — настаје колебање између самосталности и покорности, — и трећи који неће да трпи вољу других, те се одваја од родитеља и заснива засебну породицу, или одлази у варош. Засебну групу чине они младићи који живе у добрим односима са старијима, нема ничег прикривеног код њих, отац не чини притисак на свог сина, а овај не тежи за старешинством, те је увек сагласност између њих. Коме ће типу припадати сеоски младић, зависи не само од његовог психичког склопа, већ и од типа породице, као и од душевне структуре оца, који утиче на свог сина позитивно или негативно. Пресудан је чинилац и ступањ очевог богатства, јер економска зависност много чини да сеоски пубесценти задрже извесне дегињске особине. Глад нагони извесне природе на апсолутну послушност.

Стога се и у претпубертету не може запазити да је код сеоских дечака пркос опште обележје. У већем броју случајева то је општа ознака младића у ово доба, али има природа које су принуђене на безусловну покорност, без показивања знакова пркоса, бар не непосредно пред оцем. Дешава се да младић налази задовољства у пркошењу у отсуству родитеља.

То бива код младића чији је отац строг, а истовремено и богат, јер ако би му пркосио, био би кажњен. Ово утиче неповољно на његов развој.

Младићи на селу занимају се стално истим или сличним радњама у којима се највише троши физичка енергија; њихова је активност углавном механизирана ,тако да нема довољно промена, нити јаких умних напора, који би развијали интелигенцију. Стога су телесни нагони јаки; они преовлађују. Отуда је вољни живот сеоске мушке омладине у већем броју случајева одређен телесним нагонима; врло мали је број младића чија је воља условљена процесима сазнања. То су они момци који имају јачу моћ мишљења од осталих, те код њих не господаре ниже тежње. Они се често могу заинтересовати за више сврхе, — уколико се о томе може говорити код њих, — те се понекад показују активни у томе. Код таквих пубесцената могу се приметити у извесним радњама изражаји вољног живота. То су младићи који су духовно јачи од осталих. То зависи од више фактора, поглавито од бољег начина васпитања и доброг наслеђа.

---

[3]) В. на н.м.с. 22.

Нагони добијају израза у многим отвореним и скривеним радњама. Да се ослободе њих, потребан је веома јак духовни напор. Међутим, код већине сеоских младића нема овог. До ког ће степена јачине избити нагони, зависи од економског стања породице, од држања родитеља и правца васпитања. Синови богатих сељака, размажени и распуштени, троше много новаца, да би показали своју надмоћност и заситили своје инстинкте. Али, ако је отац „јаке руке", онда син не сме да се пода налалама нагона; мора се чак ослободити помисли на то. Истина, зависи од тога коме типу припада младић, јер неки, упркос строгости оца, чини „на своју руку", па и због тога напушта дом. Такође нагони су јаки код младића без очева, јер мајке не могу чврсто да држе синове, који постају све више независни и самовољни, прибављају нижа задовољства на разним странама. Један младић је без оца. Код њега су ниске тежње јаке. Његова мати стално покушава да га упути на прави пут, али нема успеха. Он стално одлази од куће, да би створио себи чулна задовољства. Мати болно посматра рђаве радње свога сина, али, немоћна да га поправи, каже: „Шта може да уради женска страна? Остало од малена без оца, па нема никаки стра." У оваквим случајевима изгледа да се нарочито развијају сексуални нагони и инстинкт за истицањем; а с њим у вези стоји и наклоност употреби надражљивих средстава, као алкохола и дувана, јер младић сматра да тиме постаје виши у очима других, да спада у одрасле. Јаке претставе које се односе на задовољење нагона, само појачавају ове и угушују творачку вољу.

Када у једној сеоској средини превлађује схватање да младић и девојка треба да буду на извесној даљини, код многих пубесцената сексуални нагон постаје јачи, те се држе скривени састанци. Потиснут нагон утиче на понашање младих; често се маскира, те се појављује у непредвиђеним формама. Тако извесни младићи употребљују разне вицеве. У томе се појединци јако истичу. Изгледа да тиме уносе само хумор, али код многих се опажа само прикривена полна пожуда, која је добила израза у вицевима. Вештина у пражњењу тих вицева испољава се код појединих младића, и то нарочито када су у групама. Настане чак и утакмица у томе. Стога многи цене своје другове који су вешти у досеткама, гледају да што дуже проведу у њиховом друштву, стално их бодре да покажу своју вештину. Нарочито то чине ако се налазе у друштву девојака. Заједничко стварање вицева зближује извесне младиће, радосни су што имају то преимућство, верују да им се повећала вредност. Тако у многим младићским вицевима избија пригушени сексуални нагон. Неки се истичу у узајамном „товарењу". Када се састану два младића који су у каквој родбинској вези по жени, као „шураци", шале се по традицији; каткад чине простачке вицеве. Један каже

виц, на који му други одговара сувише слободно, речима које имају преносно значење. И ту се сексуална пожуда ослобађа у вицевима и шалама. Ако поједини момци немају могућности да подмире потребе полног нагона, налазе олакшање у разговорима и шалама које се односе на забрањене ствари. Срећни су када пронађу каквог умно заосталог младића, који не зна или сасвим наивно схвата оно што се дешава у његовој средини. Постављају му многобројна питања у прикривеном облику, на која он одговара без икаквог устручавања. Обузме их весело расположење, и смеју се дуго када добију „добар одговор". (У томе налазе уживања и многе девојке, које постављају иста или слична питања каквој духовно слабој девојци или младићу). У тим околностима се слободно изражавају жеље полног нагона, како код оних пубесцената који само слушају туђе вицеве и шале, као и одговоре на вешта питања, тако и оних који са задовољством постављају та питања и доживљују осећање тријумфа када добијају жељене одговоре од духовно заосталих природа.

Сексуалне жудње одвлаче младиће седељкама, где се скупљају девојке. Најчешће их посећују момци којима то родитељи нису у стању да забране. Читаве часове проведу у непристојним шалама и вицевима, и срећни су када смелим говорним обртима изазову велики смех код слушалаца.

Нису ретки сеоски младићи који под притиском сексуалног инстинкта убију девојку зато што није хтела или није смела поћи за њих. Понеки учини само покушај убиства девојке, да би је приморао да се уда за њега. Када види да му акција није успела, повлачи се разочаран у самоћу. Ретки су младићи који изврше самоубиство. Дешава се често да момак украде девојку од родитеља, побегне с њом и дуго путује.

Многе радње младића су изрази других нагона. У игри, у колу, испољава се инстинкт за кретањем; младеж се играњем ослобађа сувишне енергије. Ту се манифестује и нагон за истицањем. Многи желе да покажу своју вредност у вештини играња. Понеки свирају на инструментима. Организују се читави оркестри, који свирају на сеоским свечаностима. На то их гоне и јако развијене тежње за богаћењем. Ако их неко похвали, свирају са још јачом вољом. Истичу своја спољашња преимућства, до којих долазе на разним местима.

Не постоји само код појединаца тежња за истицањем, већ се опажа и колективна тежња за показивањем надмоћности. Младе природе теже да себе истакну изнад осталих из свог села. Али када је у питању њихово место рођења, не допуштају да се о њему има рђаво мишљење. Примећују се узајамна исмејавања младића из разних породица истог села, али када се нађу момци из једног села са вршњацима из других села, труде се да заједнички истакну вредност својих села. Уздизањем групе којој припадају, младићи настоје

да покажу и личну надмоћност. То чине говором, да би привукли пажњу других, ако су лепше обучени од осталих; или ако сматрају да је њихов начин одевања најбољи у околини. Такође желе да прикажу какав рђав обичај или извесне погрешке у говору код момака из других села. Али за повећавање своје вредности а унижавање осталих, многима служе разни вицеви који се односе на цело село, чиме теже да нанесу увреде том селу. За вицеве имају нарочити тон говора, којим хоће да што јаче подвуку недостатке. Отуда младићи, на чије се село то односи, реагују, одговарају другим изразима, бране се и нападају оне који им се ругају и на тај начин показују своју надмоћност, „остају на површини". Ко ће победити, ко ће изнаћи више примера за узајамно ругање зависи од броја младића који су у групи и од вештине сналажења у том надметању. Тако, младићи једног села кажу другима: „Умрла дада, умро календар, сада не знам кад је кој' дан." (Указује се на незнање сељака, јер је само једна жена знала све празнике, све дане у години, она им је била као календар). А други им одговарају: „Е, па јес', нисмо ми као ви, отишао човек у цркву, па каже: Их, нигде нема чивилук да обесим бисаге! или као оно: Бре, шта је мачуга пред црквом, још ће толико света доћи у цркву!" Тако настаје читаво расправљање, док се најзад омладина не стиша. Овакви разговори обично су живи када се састану младићи из разних села. Победиоци осете извесну надмоћност, а побеђени се осећају унижеиим.

Воља сеоских пубесцената је под јаким утицајем средине живљења. Околина у многоме утиче на њихов психички живот, јер се крећу међу истим објектима, већином се налазе у друштву истих лица; имају извесне утврђене погледе на живот и свет. Саживели су се са околином у којој су, имају многе исте или сличне доживљаје. Отуда се ту даје могућности за устаљени живот. Извесни нагони су ухватили дубок корен, и могу се разумети када се упозна средина живљења. Услед устаљених начина рада и мишљења омладина се не може ослободити инстинката, нити се може без муке одвојити од свог дома. Због тога се неки младићи морају тако рећи ишчупати из своје средине када су принуђени да је оставе. Није редак случај видети их како са највећим патњама остављају своје место рођења при поласку у војску и плачу због тога. Тек духовно јачи се могу ослободити утицаја средине, а њих је на селу мало. На вољни живот младежи нарочито утичу традиције. Неке радње се понављају годинама, врше се онако како су их обављали старији, на начин који је добио строго утврђени облик. Многи су толико слаби да не смеју ни да покушају да раскину са шаблоном. На питање: „Зашто?" одговара се: „Тако се ваља." Стога извесни младићи, иако обично не пију алкохолна пића, морају да пробају вино при напијању славе, јер се „тако ва-

ља". Отуда су неке радње утврђене у једним крајевима, а у другим их нема, али у последњим има навика које су им својствене. Штетне традиције угушују вољну активност младића; чинећи оно што су радили преци, он потпуно механизира своју делатност, Тиме, опет, нагони добијају маха.

Мали је број оних који теже да прекину са штетним традицијама и који нису подлегли ниским тежњама, већ испољавају извесне знаке воље за самостални, од нагона ослобођени рад. То су младићи који имају више добрих наслеђених особина, и који се налазе у бољој средини и васпитања; има породица бољих од осталих, те дају релативно боље васпитање деци. Они се друже са умно и етички јачим школованим младићима, који су надахнути вишим вредностима, и на тај начин се код њих сузбијају рђаве склоности. Сами или с другима одлучно кидају са традицијама. Могу да се заинтересују и за књиге. Ти младићи имају често јаку вољу и могу успешно радити у културним организацијама на селу; чине неку врсту сеоског вођства. Први доносе новике, које доцније примају и остали. Понекад чине јаче економске реформе. Пажљиво прате разговор људи који имају успеха у каквом културном послу. Такви их разговори одушевљавају. Одмах маштају како ће новине за које су сазнали спровести у свом селу. Са својим друговима који успешно уче школу обично су у пријатељским односима. Али против тих младића често се удружују духовно слаби. Ови се обично прикупе око пубесцената који су напустили школу, који прецењују себе и сматрају да могу водити прву реч у селу. Код њих је врло јак нагон за истицањем. Не цене школоване младиће, своје другове, јер кажу да и они знају шта је школа, а и сами су „прошли свет." Понекад ометају напредовање својих другова.

И код духовно јачих младића јавља се каткад навала ниских тежња. Настају унутрашње борбе. Да ли ће победити воља или инстинкти, зависи доста од интелигенције. Код неких се јавља размишљање, претпостављају шта ће се десити ако се препусте нагонима. У борби им помаже лепо мишљење које о њима имају ауторитети — уколико их може бити на селу — те се боје да га не изгубе. „Не би смео више да му погледам у очи кад би то урадио!" На развијање вољног живота утиче и сазнање о постигнутом успеху, као и боље васпитање, и утицај јаких школованих другова. А није без утицаја на то и започети рад у једном правцу: младић је радио предано на остварењу каквог циља, био јак присталица тога, постигао и известан успех, па је сада за њега понижење да напусти све то. Али понеки то изгуби из вида. Многима и сујета омета рад, те се одвајају од јаче групе. Појединци су ушли у ову групу без воље, тако да после првих навала ниских нагона, морају да иступе из ње Код јаких се воља развија, а нагони, иако су били раније жестоки, бивају све слабији.

Изгледа да има три типа омладине: један са јаким нагонима и слабом вољом, који је строго подложан шаблонима у животу; други је ослобођен инстинката, има релативно јачу вољу, не трпи утицаје строго утврђених животних облика; а трећи варира између првог и другог: у извесним моментима пристаје уз оне који раде на остварењу виших циљева, али када услед навале нагона не може да се ослободи тога, поново се враћа слабијим, и постаје упорни противник јачих. Трећи тип, као и први, нерадо гледа на успехе бољих, не може да се одушеви њиховим радом, и не може да посматра хладнокрвно своје другове који уче школу; често је непријатељски расположен према њима, радују се када му се пружи згодна прилика да се наруга школованим друговима. Неки крију то своје нерасположење. Има незаинтересованих младића којима није стало до тога да ли се чине какве промене или не. Међутим, други би хтели да сарађују са јаким, осећају се унеколико способним за рад, али њихови родитељи са погрешним застарелим погледима ометају им тај рад, те с тога долази до сукоба; и ту им не дају да изразе своју самосталност. Успех у овој борби зависи од духовне снаге младића, као и од природе оца. Насупрот овим родитељима, други прецењују вредност својих синова, а донекле и желе да се налазе у друштву бољих, те их присиљавају да уђу у њихово друштво, иако каткад нису способни. Они који имају способности, постигну известан успех, и остану у тој групи. Други, као сасвим слаби, морају се повући из средине у коју су силом дошли. Овакви случајеви стварају патње код родитеља. Стога из завистн потстичу синове да ометају рад својих бољих другова. Уколико ће у овоме успети зависи од њиховог броја и од упорности појединаца или целе групе. Али обично не постигну своје циљеве — Тако. многи младићи, ма да нису школовани, имају успеха у културним потхватима на селу само ако има образованих људи који ће их заинтересовати.

Међутим, има и школоване омладине са села која није постигла веће успехе. Неки нису успели да се ослободе везаности за средину, као и многих штетних традиција; код њих су неодољиви телесни нагони, а воља слаба. У школи, под упливом разних васпитних фактора, њихова се психочка природа донекле промени, али доцније, када се врате у село, њихово је понашање онакво какво је раније било. Ту се јасно испољавају њихове слабости; нису у стању да се ослободе утврђених животних облика које су стекли у млађим годинама, а који су у школи за извесно време били пригушени.

Код младића са јаким нагонима воља постаје слаба, док код младежи са јачим вољним животом инстинкти не добијају маха; зато што настају борења у којима се истичу интенсивна знања о вредности моралног живота, нижи

нагони се повлаче, и воља побеђује. Има и колебљивих за које се не може увек тачно рећи коме типу припадају, јер се повијају према околностима, што долази од слабог духовног живота, као и од сеоске средине која је мало повољна за духовно развијање младежи.

Сеоски младић чијом су природом овладали нагони, мисли само на њихово задовољење и свим силама савлађује сметње на које наилази при остварењу својих жеља. Личност која му ствара препреке, или му онемогућује засићење нагона, постаје објект његове мржње, која брзо прелази у осветољубље, које га покреће на непромишљене и, често, криминалне радње.

У наредном чланку наш сарадник износи низ података и закључака о осветољубљу великог броја сеоских дечака и младића у крајевима између Западне Мораве, Саве и Дунава.

ОСВЕТОЉУБЉЕ КОД СЕОСКИХ МЛАДИЋА

од Љубивоја Бајића

Сеоска средина у којој превлађују материјалистичке тежње, буди и развија саможивост код младића, снажи њихове примитивне нагоне и управља им пажњу на материјалне добити. Од дана када се замоче, све јаче теже да очувају своје огњиште и увећају имање, да се ожене из љубави и постану угледни домаћини. Ако не могу да остваре те своје жеље, омрзну оне који су им чинили сметње и теже да им се освете. Осветољубље се махом јавља код виолентних природа. Код њих жудњу за осветом изазивају и обични прекори и најмање девојачко неверство, и незнатно оговарање и слабо приметни покушаји куђења. Оне стално мисле о освети и вребају најзгоднији час за њено извршење; узрујаност, љутина и мржња могу у њима достићи највећу јачину. Неки су у стању да савладају себе у часу гнева и да дуго и смишљено спремају освету противнику. Доживљаји су им, оног дана када се спремају да изврше осветy, врло интенсивни. Они се још ујутру буде узнемирени, и у току дана се појачава њихова страст за осветом, и једва чекају да падне ноћ.

Има младића које на осветољубље покрећу искључиво теже увреде и веће девојачке обмане, судбоносна куђења и честа подметања старијих особа или вршњака. Њихова одлука о грубој освети се ретко кад остварује, пошто су се смањиле срџба и огорченост. Колебају се; слаби жеља за осветом; бивају све помирљивији, док најзад престају да мисле о увредама.

1

Осветољубље се запажа код сеоских дечака који имају јаку тежњу за истицањем. Често се обелодањује у говору: „Осветићу ти се за то и то!" и: „Платићеш ми за то твојим грбинчетем!" или: „Познаћеш ме куј' сам ја!" Многи су узроци дечачких нагињања освети. Осветољубљиви су најчешће они дечаци који су у школи били слаби ученици. Добри ђаци су често предмет мржње рђавих. Када родитељи слабог ученика сазнају од његових другова да је био у школи кажњен или да није знао какву лекцију, овај их омрзне и гледа да им се освети. Чување стоке, — најчешће занимање дечака који су свршили основну школу, — пружа дечку могућности за извођење освете. Такав је случај особито са дечацима чија су имања једно до другог или у близини. Бољи успех једног дучка тишти другог, коме родитељи то пребацују; други омрзне првог и гледа да му се што пре освети. При чувању стоке нестрпљиво очекује да га увреди онај кога мрзи, и свети му се батинама. Ако је физички слабији, окупља око себе и друге вршњаке који су „кивни" омрзнутом другу, и често га немилосрдно туку, или се одвајају од њега при игри и када имају бољу храну. Телесно неразвијен дечко свети се јачем вршњаку тиме што му украде какву ствар, сакрије му торбу с хлебом или бокал с водом и тако га приморава на глад или жеђ целог дана. Те су освете најчешће код пастирчића. Њихово осветољубље налази израза још и у прављењу крста више главе противника, када овај заспи, или у гоњењу његових оваца дубоко у шуму. Љутња и плач пастирчета, појачани смехом девојчица, јако годе осветољубивом дечку.

„Још ми је слатко, прича нам један дечко од 13 год., кад се сетим како сам измучио Блажу. Једанпут сам ја отерао овце у локву, да чувам. Први сам био ја отерао. После мене дотерао овце и Блажа, а после и Славка. Она помеша њојне овце са мојим. И она мрзи Блажу још из школе. Криво Блаже што није с њим помешала, па ће да пукне. З'инат не да на његов иззор да за'ватимо воду. А ја отиднем те за'ватим на вр' потока, па му после чикам. Он седи под глог, па само ћути. А ја му све више чикам па му велим: Куј под глог, убио га Бог... Кад би на подну, он укотка овце у тор, па легну да спава. А ја ондак оцечем два прута, па направим крстачу, а на средини увежем са корубом од багрена. После начиним једно мачукче, па узмем из торбе арти'у, те направим барјак. Па ондак се полако прикрадем до њега, па му пободем крстачу и барјак, па ондак померим трн са улаза у његов тор, те овце изиђоше. У моје му уђоше неколико оваца, и ја и' поткачим, па и' отерам, ej' чак до вр' потока. И кад сам се ја врнуо, он још спава. Ја ондак седнем до међака, па гледам кад ће да се пробуди. Славка се смеје, смеје, па све

плаче од смејања... Кад се он диг'о, виде крстачу и барјак, па поче да плаче, да плаче. А кад виде да су му овце изишле из тора и отишле у пченицу, он поче још више да кука. А мени ћеф. Дође ми да му рекнем: „Плачи! Плачи! То ти ја врћем дуг!"

Тај дечко живо претставља своју освету. У почетку мирно прича. Његово радосно расположење се у току причања уздиже до афекта. Израз лица му је тада веселији, глас јачи, поглед живљи. Заузима став одраслог, прси се. Прикупља енергију, стеже зубима, тресе се, набира јагодице, удара песнице једну о другу, врти главом и најзад удара капом о земљу. Његови покрети лица јасно откривају његово јако наглашено самољубље.

Други дечко, на питање да ли воли своје другове, одговора: „Волим, али јок баш све. Не волим, баш много не волим Жику Гозино.! Њега не марим да видим! Не зборим с њим!" После питања зашто, наставља: „Зато што ми је он крвник, душу ми моју појео. Кад смо ишли у школу, он, кадгод дође кући, каже код моје мајке, да ја нисам знао у школе, те ме она бије и куне. Али одужио сам му се ја за то! Трпео је он пре ваздан гладан за то! Украо сам му торбиче са лебом и сиринем, да је све премро гладан!" Кад прича, благо је расположен и игра се. Пажња му је више управљена на игру. Насупрот првом, који своју освету потанко описује из жеље да што више придобије слушаоца, тако да га овај похвали, други дечко истиче само важније моменте освете.

Немоћан да сам изврши освету, дечко више пута тражи родитељску помоћ: „Много сам мрзео моега брата од чиче, каже трећи дечко, и сад га мрзим. Био би га, али не могу: јачи он од мене. А ја онда кажем код оце да ми је пцовао мајку, а он га бије све преко уста, ки коња преко брњице, кад му вичу: „Цурук!" Смеје се и скаче од радости На питање шта је осећао кад је видео како му отац бије брата вели: „Учију ми, слађе ми онда било но кад је'м печење!" Мржња према брату и тежња за осветом нагнали су овог дечка да заволи лаж. Случајеви су многобројни по задругама где се не управља под'еднако пажња на сву децу.

Осветољубив дечко тешко се може сажалити. Његов дух је стално обузет мислима о освети. Бол друга коме се свети ствара му радост. Тако један дечко са задовољством посматра свог вршњака како плаче због тога што му је крава запала у блато. Иако га овај моли и преклиње да позове човека да му помогне да је извади, неће да га послуша, већ га све више страши и тера у плач.

Понеки дечко свети се свом другу истицањем свог школовања у вароши. Још првих дана по одласку у варош вређа га речима: „Био си бољи ђак од мене, али ти то ништа не вреди! Је л' ти мука!" При том је узрујан. Глас му

дрхти. Тон говора је оштар и брз. Лице му добија ружан изглед. Целокупно његово држање показује да још увек памти непријатности које су створили другови у основној школи.

Начини осветољубља код дечака, синова занатлија и трговаца, унеколико су друкчији. Освета физичком снагом најчешћа је и код њих. Број тих дечака није тако велики, нарочито у мањим селима, па је отуда и осветољубље слабије. Такав је случаі особито са оним дечацима чији су родитељи пријатељски расположени један према другом.

У већим селима, подељеним на мале, покаткад у жељи за осветом, удружују се дечаци једног краја, једне мале, против дечака другог краја. Те групе дечака читаве дане утроше на тражење најбољих видних и скривених начина освете.

2

Пубертетски прецеси, у које спада и рлеативно померање пажње на унутрашњи свет, јачају осветољубље код сеоског младића и компликују начин освете. Сем тога, јаче развијен нагонски живот уопште, а нарочито полни нагон, чини младића немирним, осетљивијим према вређању и ватренијим у освети. Сексуални нагон врши најмоћније дејство на младићско осветољубље. Он изазива велике преврате код младића и одводи га често крајностима у понашању. Младић који је до појаве полних пожуда био миран, стидљив и плашљив, после буђења полног инстинкта постаје живахан, слободан и бестидан. Тешкоће на које наилази при покушајима задовољења нагона, повећавају му борбеност, појачавају упорност, намећу му мржњу према противницима и воде га осветољубљу. (Социјални обзири и сметње са свих страна више пута онемогућују задовољење полних жеља и приморавају младића да се ода страсном онанисању.)

Због открића свога ја, младић у пубертету има висок суд о себи, и најмање противљење, одрицање његове вредности нервирају га, изазивају у њему огорчење и покрећу га на осветољубље. Средства помоћу којих се свети различита су и многобројна, али се телесна снага нарочито истиче, и то код физички развијених. Они често кажу: „Ако га ја пропустим кроз моје шаке, он неће да ваља док је жив!" Или: „Ако га ја испребивам, он неће да је више 'леб његове мајке!" Уврређени младић одмах се „разрачунава" са оним чији су се интереси сукобили са његовим, или „мерка", вреба згодну ситуацију за „мучко", скривено осветољубље: „Изедна сам меркао прилику да избијем Станојла Вучковог, прича младић од 19 година, због што је причао нешто рђаво за мене, и никако ми није допао у руке. Тако, тако, док дође бела недеља поста. Па, кад је било увече, а ја се направим „чаја", па га сачекам код ћупри'е". Говори благо и подиже глас.

Окреће се око себе. Боји се да неко чује. Наставља, али знатно живље и веселије: „Он иде од дућана, а ја пред њега, па „и фарле", „и фарле" избијем га ки Бог 'што 'оће! Ки перушка ми је изгледао лак! Све сам га изубивао! Разбио сам му к нос! Тек'о му крв преко целе ћупри'е, па се онда ја изгубим. Опаметио сам га да не лаје другипут кад га ја не дирам!" Смеје се, лице му је ведро, очи сјајне.

Сеоски пубесцент се више пута одушевљава скривеним начином освете, коју врши са извесне даљине од оног кога мрзи. Из мржње према једном вршњаку, један сеоски младић је непрестано мислио о освети; и кад је једном овај кресао лисник, покрај реке у пољу, осветољубиви младић бацио је на њега камен. Био је срећан што му је друг пао на земљу.

При освети многи показују јако стрпљење и необичну вештину: „Ћао сам да узмем Милку Игрошанску, каже један момак од 18 година, кад Мила Савић пратио Јакова те ме покудио, а по'валио његовога Мишу. А ја ти, лепо ти не биднем лењ, па се решим да обрукам Мишу. И једанпут, када је он отерао говеда да 'рани, па заспао пред подну, ја сам му се прикрао са једним џаком и конопчетом. Видим да спава, а ја' оп! те му натучем џак на главу и завежем преко средине конопчетом, па сам га ондак био, био, ки све по·врећи!" У почетку је миран и брзо говори. Када казује освету. вришти од смеха, полазе му сузе на очи, превија се, и хвата се једном руком за стомак, а другом удара бут више колена.

Осветољубљу су најчешће наклоњени сеоски младићи који су доживели пораз при покушају да се ожене девојком коју воле. Разочарење и гнев, због отмице, преваре и обљубе девојке од стране другог момка, убијају младићу вољу да се ожени другом девојком. Али убрзо ослобађа се физичке малаксалости и постаје борбена природа. Суровост и свирепост узимају све више маха код њега. Пробуђена свест о увређеном самољубљу гони га на освету. Освета помоћу телесне снаге ретка је у случајевима овакве природе. Најчешће се свети сечењем винограда, забрана, кукуруза, кошењем конопаља, паљењем сламе и сена. Један прича свом пријатељу како је посекао виноград другу кога је мрзео због девојке: „Знаш да сам имао неке везе са Аницом и мислио сам да узмем њу ил' ниједну, чини ми се. Кад Мирко на једном сабору, кад ја нисам био, рекао њој: „Што си луда? Зар да одеш за оног голитара? Удај се ти за мене, па да живиш ки попадија!" И он је украо једне ноћи". Последње речи изговара тихо, готово шапатом. Очи му се заводенише, грчевито стисну зубе. Потом му се глас пење и дрхти при опису освете: „Али ја му доказа' да голља уме да се свети. Отиђем једне ноћи, па му посечем, па нагрдим виноград. А друге ноћи посек'о сам му жито". Када обнавља

увредљиве речи које се односе на њега, глава му је забачена, лице бледо, очи запаљене, поглед оштар; затура шубару назад и горњом страном десне руке удара о длан леве.

Осветољубље једног момка је јаче када га девојка своје вољно изневери. У том случају он се свети не само њој, већ и ономе за кога полази. Тако, један, кога је напустила девојака, у друштву неколико лица, исте ноћи, отсекао је уши и реп коњу свога супарника и пробио зид на соби де девојке, и покупио јој „парту", рубље. Његову радост због успешне освете појачавао је смех једних и бол других личности. Услед таквог осветољубља и поједини „мирни', честити младићи постају наклоњени неморалном ноћном животу, и бивају предмет оговарања и ругла средине у којој живе — Девојка која је изневерила момка, није увек лишена његове освете ни после удаје. Једино несрећни живот у браку између ње и њеног мужа може да утиче на осветољубивог младића да се уздржи од освете. Иначе, живот у љубави између девојке која му је била неверна и њеног мужа изазива код њега огорчење, и он непрекидно мисли о освети, о стварању раздора и свађе у њиховој кући; највише жуди за тим да њен муж стекне уверење о њеној неискрености и неверности. Служи се подметањем или врши насилну обљубу над њом у пољу, пошто се претходно маскира, тако да она не може да га позна. И кад не успе да је раздвоји, задовољава се и тиме, и мање жали што га је она изневерила. А има и таквих који, пошто нису успели да дужим настојањем и употребом разних средстава побуде мржњу између девојке која их је оставила и њеног мужа, убијају свог противника. Понеки пубесцент обавештава, о својој намери, противника још пре венчања. Један, од 19 година, плаховито каже групи у којој се налазио и његов супарник: „Ако она пође за овога (при том показује руком на супарника), убићу и њу и њега!"

Догађа се да браћа од стричева заволе исту девојку. Таквих случајева највише има по сеоским задругама. Они изазивају мржњу између два брата и проузрокују, покаткад, и деобу њихових родитеља. Ако девојка пође за једног од њих, постаје мрска другом. Он сматра да његов брат више вреди од њега. То га пече. Зато јој се свети целог свог живота, махом већим заклањањем своје жене од посла, лепшим одевањем и показивањем веће љубави према њој. Ако нема деце, вређа је говором да ће њено имање припасти млађем деверу.

Из те мржње се младић свети своме другу и онда када овај полази на даљи пут. То бива махом у јесен када младићи терају производе у варош. Један се осветио своме другу на овај начин. Када је овај увече пошао са колима у варош, пошао је кришом за њим све дотле док није спазио да је он на колима заспао. Тада је истрчао пред волове и окренуо их натраг. Уживао је што је тиме изазвао смех и

осрамотио свог друга. Слична је освета и испрезањем говеда на путу или вађењем клина из јарма, скидањем тулака и крађом дизгина. — Код младића је каткад толико јака мржња према вршњаку који се већ истакао над њим, да је довољан само још један успех овог, па да га раздражи и покрене на освету. Један је ноћу отсекао реп коњу свог омрзнутог друга због тога што је с њим добио награду на сточарској изложби, а пре тога био је награђен на пољопривредној изложби за неке ратарске производе. — Из увређеног поноса младић прибегава освети и на сабору. Онога који га је увредио „разграђује", одваја од девојке. Или сече конопац његовом коњу и приморава га да иде пешке.

Поред момака од детињства наклоњених крађи, има и таквих који једино из осветољубља чине преступ; пуштају своју стоку у имање оног кога мрзе и штете његову имозину. То им пружа задовољство и снажи тежњу за осветом, која се код њих одржава до смрти. Тако, неприметно му отварају врата и купе ствари, нечујно пробијају врата на бачварама или подрумима и сипају бензин или бацају животињске лешеве у бунар. Запомагање и болна превијања похараног младића још више их драже. Та раздражљивост се у њима скупља и одједном се сва усковитла и попне до врхунца. Тада, без обзира на власти и „прежења" од стране оштећеног младића, продужују освету. Ни најмање се не плаше младића кога желе да униште. Један несташан и бунтован младић био је предмет мржње два мирна младића, економски јача од њега. Вољни да му се освете због тога што их је оговарао и кудио код девојака, изменили су се и по држању које су отада заузели, сувише су се разликовали од својих родитеља. Док ови никоме нису чинили зло, они су окупили око себе неколико разбојништву наклоњених и у крађи искусних људи и заједно са њима отворили су кућу у којој није спавало ниједно чељаде младића коме се свете, и покупили многе ствари. Онда су отворили бачвару и подрум, повадили чепове на бурадима и бачвама и узели сву маст коју су нашли. Да им не би сметао лавеж пса, ухватили су га и бацили у бунар. Задовољни успешном осветом, беснели су од радости сутрадан, када је покрађени младић узалудно трагао за непознатим осветницима. — Слуге незадовољне својим газдом значајно су оруђе у рукама осветољубивих момака. Помоћу њих ови сазнају кућни поредак младића, њиховог газде, коме намеравају да напакосте. Тако, и сиромашан младић, који је у служби код имућног, постаје осветољубив, када га овај вређа, туче и тиранише. Најчешће се свети тиме што слабије ради у отсуству газде, скривено издаје његова добра другима, помаже лакше извођење освете која се односи на њега, поверава начин живота у његовој кући, открива његове намере и планове. Али, и најмања шала његовог поверљивог друга, управљена на расветљење његове

неискрености у служби, може да га доведе до најјачег афекта љутине. У том стању га убија. Такав се случај десио са сталним надничаром код богатог сељака и његовог друга из суседства. Једнога дана када су њих двојица радили у винограду, младић који је служио, украо је своме газди венац паприке и дао га жени која му је „новодацисала" за једну девојку. Када су увече вечерали, младић из суседства учинио је неки покрет са венцем паприка, који је био на зиду изнад његове главе, и насмејао се. Раздражен подругљивим осмехом и мишљу да ће га овај проказати, слуга је истрчао из собе, узео пушку из „конка", вратио се натраг и убио друга, који је знао све његове тајне, које су биле у вези са издајом ствари његовог газде. Тај младић убица био је воло плаховите нарави, и знао је да му газда верује.

Младић занатлија, услед чешћег састајања са варошанима и више слободног времена, мање потчињен родитељима и слободнији у делању од осталих сеоских младића, служи се и извесним ређим средствима при извођењу освете, која се често запажају код малограђанских младића Тако он ставља на видно место комад плеха или картона на коме је погрдним речима приказао односе свог противника према некој девојци или неморалној жени. Тиме га „брука", „резили" смањује му или одузима углед и потискује лепо мишљење које су људи имали о њему пре тога. Такво мишљење о њему шири не само у његовом родном месту, већ и по читавој околини. Истиче плакате махом пазарним даном, када имају могућност да је читају и људи из других села. Покојипут омрзнуту девојку или момка претставља још и цртежем или њиховим фотографијама. Тада је срећан, смеје се када је сам и када је у друштву својих пријатеља; од радости хоће да загрли све поверљиве другове, особито оне који су му помогли при састављању и писању плакате. Жуди за тим да они похвале њихову досетљивост и да му се диве. Тај успех му појачава самољубље. И отада указује помоћ својим вршњацима и прима њихову потпору, али тражи да га цене. То бива код младића поварошених села. Патријархални младићи занатлије, који живе у мање просвећеним селима, где градска култура теже допире, не знају за тај начин освете. Један пубесцент занатлија непрестано је патио због неуспеха при тражењу да се ожени девојком коју је волео. Напослетку приступио је освети. У тежњи да је понизи, „упрља" код сељака и одбије сваког просиоца од ње, написао је на комаду плеха неколико гнусних речи о њој и младићу за кога је желела да се уда. Сем тога, прилепио је за плех и њену фотографију и нацртао је свог супарника у бестидном ставу. А онда је привезао плех за жицу на бандеру. То је учинио уочи вашара. Људи су се у први мах чудили и сумњали у истинитост речи исписаних на плакати, али су брзо усвојили плакату као истиниту, и забранили су својим кће-

рима да се друже са том девојком. Осрамоћена девојка била је у очајању и отада није никад одлазила од куће, а осветољубиви занатлија био је весео и задовољно се проводио на саборима.

Када једном не постигне циљ, чини нове покушаје. А дешава се и да штампа већи број плаката, које ноћу лепи на зидовима сеоских дућана и кафана, пошто је претходног дана поштом послао по један примерак њеним родитељима и рођацима. Тако, један момак, који се бави занатом, открива своме пријатељу своју освету и показује му лист на коме су штампаним словима гадним речима описани љубавни састанци неколико сеоских младића са једном девојком. Када је овај прочитао, питао га је: „Је л' да је то фино измозговано? Потом му је причао ово: „Ма ја сам стари мераклија за таке ствари! Ако су паметни, не треба у свет д' изиђу! Натрљао сам им нос ки ники досад. Видим им ја пизму одавно! Одавно сам и ово саста'љао. Истрошио сам се богами, коца, што ми је онај књижар у вароши штампаним словима написао, али не мари то ништа! Нагаравио сам и' и слободно не треба више ни да живе! Каже ми побратим Санда да се све у груди била, кад је примила коверат и ово прочитала! Не марим сад за њу ки за лањски снег!" Док његов пријатељ чита, посматра његов израз лица. Пошто му се он диви, смеје се од радости и чини брзе покрете. За време причања лице му је весело, глас му је висок, говори брзо и жмирка очима. Када неки од његових противника прође крај њих, глас му постаје нижи, говор тиши, покрети су му успоренији, крије плакату. При растанку пријатељски тапше по рамену свог друга. Одлази подигнуте главе и чврстим кораком.

Младић занатлија свети се своме вршњаку или девојци и помоћу шаљивих новина. Уверење да једино он може да приволи уредника шаљивих новина да му штампа дописе, повећава му гордност. Жуди за тим да што већи број другова потчини себи. Зато стално и истиче своје преимућство над њима. То чини и онда када жели да испроси девојку из угледније породице. У случају успеха охол је.[1])

Више схватање о вредности своје личности, због лакшег занимања, води сеоског младића занатлију забављању са девојком која је неко време живела у вароши. Када суо двојени, пишу једно другом писма. Чим се посвађају, постају осветољубиви. Младић тада чита писма напуштене девојке другим младићима и тиме их све одбија од ње и исмеје у целом селу. Каткад и девојачко се осветољубље изражава у давању писама остављеног момка другим младићима који га вређају у свакој згоднијој прилици. Јако огорчен тим увре-

[1]) Видети *Прилоге психологији сеоске младежи* (1931) од С. Поповића и сарадника, с. 30.

дама, овај се удружује са неколико, исте судбине вршњака, и ноћу, најчешће уочи пазарног дана, чине штете у дућану свог срећног супарника. Освета ове врсте заступљена је и у селима мање просвећеним. Њоме се служи и младић који је неко време лепо живео са оним коме се свети.

Када се два младића, који су непријатељски расположени један према другоме, нађу у гостима, о слави или на свадби, налазе погодне моменте за задовољење осветољубља. Разноврсна подметања и очита потцењивања противника су најчешће освете у тим приликама. Један младић потајно је исцепао парјак на некој свадби, да би се осветио свом супарнику у љубави који је био барјактар. Блажије освете су на свадбама: преотимање старосватског положаја или дужности кумовског момка, играње уз најбољу пратњу музике, лумповање при ручку у кући из које је млада, заузимањем лепшег места при ручку или вечери, хватање јабуке, коју баца млада у нов дом и др.

Зависност осветољубља од темперамента се јасно изражава у младићском понашању на прошевинама и свадбама, при забавама и уопште сеоским весељима. Док мање виолентни младићи избегавају сукобе са противницима, дотле младићи плаховите нарави и немирног духа брзо падају у ватру и прелазе на „разрачунавање". Доживљују „разбукталу јарост која је главни носилац и разносач тежње за осветољубљем."[1])

3

Осветољубље сеоских младића има основ у наслеђу. Снажи се или слаби утицајима средине, и достиже највећи интензитет у пубертету. Бујан нагонски живот појачава осветољубље, и младићи при покушајима задовољења сексуалних пожуда осветом уклањају све сметње и ломе све препреке. Противљење средине њиховим жељама јача у њима склоност најсвирепијим радњама. Поједини сеоски пубесценти потискују своје сексуалне жеље, али временом се њихова полна енергија јако увећа, и они се свете лицима за која мисле да им чине сметње. Освету извршују обично са неколико вршњака. При тој колективној освети махом се удружује богат младић са сиромашним, ређе вршњаци истог материјалног стања, а сасвим ретко другови из имућних породица. Заједничком осветом се потискује појединачно извођење освете. Самостално изводе освету они младићи који су наклоњени усамљености и који не желе да им други знају тајне. Такав је случај распрострањен по мањим селима, где је број младића мањи и где осветољубиве групе образује један младић са неколико ненормалних одраслих особа.

[1]) Видети Цвијић, Ј., *Говори и чланци*, св. II, 1921, с. 89.

По пубертету тежња за осветом се смањује код оних сеоских младића који су наклоност осветољубљу развили под утицајем околине. У браку се стишају и озбиљно воде рачуна о себи и о своме дому; избегавају покварена друштва и препоручују другима да се клоне освете. Осуђују своје некадање освете, којих се сећају са нелагодношћу, попуштају и мире се са онима које су вређали и којима су се светили. Насупрот њима, младићи са наслеђеном наклоношћу освети и по завршеном сазревању остају осветољубиви готово до смрти. Верују да су се женидбом ослободили средине и да се могу несметано светити. Материјално обезбеђенији одрасли траже помоћ младића, које новчано помажу, и којима саопштавају своја искуства при освети у „младим годинама"; тако код младића појачавају осветољубље. Сећање на срећно изведене освете у младости буди у њима осећање задовољства; диве се себи и хвале се пред млађима. Уколико више старе, утолико преовлађује код њих чежња за животом у младости.

Нагон за осветом зависи од јачине наслеђа и средине у којој млада природа расте и развија се. О томе сведочи материјал који је изложен у овом раду. Једни, који су одрасли крај сурових родитеља или рођака, снаже своју тежњу за осветом. и, у друштву злу наклоњених вршњака, постају свирепи, а други, који су остављени бризи благих личности, поштеђени околности које потпомажу осветољубље, савлађују се у моментима јарости и не предају се мислима о освети.

Сеоски младић, везан нагонима, у коме бесни осветољубље, — које се рађа из афекта љутине, изазваног и повећаног сметњама, које онемогућују остварање његових жеља, — мисли само на начине на које ће се осветити личностима које му стварају патње. Јачина и трајање осветољубља одређени су не само социјалном средином, него и природом младића, његовим темпераментом, његовим нагонским животом. Интензитет осветољубља које је постало страст, које је овладало целим бићем младића, зависи од снаге нагона чије се задовољавањем спречава.[1])

Слободан Поповић.

---

[1]) Психологија сиромашне сеоске омладине, чији се душевни живот не може разумети без претресања економских услова, — о којима се делом говори и у *Прилозима психологији сеоске младежи* и у овој збирци, — биће подробније изнесена у наредним збиркама.

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

1. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ДРЖАВНИМ СЛУЖБЕНИЦИМА +
Секула Новаковић
Београд: Пословни биро, 2010.

2. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ: судска пракса, регистар појмова +
Славица Јанојлић; Гордана Станојчић
Београд: Пословни биро, 2010.

3. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ И ЗАКОНА О УПРАВНИМ СПОРОВИМА +
Светислав Вуковић
Београд: Пословни биро, 2010.

4. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЈАВНИМ НАБАВКАМА +
Владимир Козар
Београд: Пословни биро, 2010.

5. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ: са подзаконским актима и прилозима +
Рајко Суџум; Остоја Милисављевић
Београд: Пословни биро, 2011.

6. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПРЕКРШАЈИМА: са обрасцима и регистром појмова +
Мирослав Врховшек
Београд: Пословни биро, 2010.

7. ДВОР КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА: 1842-1858. +
Небојша Јовановић
Београд: Лагуна, 2010.

8. ОДЕВАЊЕ У БЕОГРАДУ у XIX и почетком XX века +
Мирјана Прошић Дворнић
Београд: Стубови културе, 2006.

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

9. ЦРНА КУТИЈА: утопија о накнадној стварности
Владислав Бајац
Београд: Архипелаг, 2011. +

10. ДО КРАЈА ЗЕМЉЕ
Давид Гросман
Београд: Архипелаг, 2010. +

11. ГАЛЕРИЈЕВЕ ВАТРЕ
Миомир Петровић
Београд: Лагуна, 2011. +

12. ГРАД ТАЈНИ
Зоран Николић
Београд: Лагуна, 2011. +

13. ЈАПАНСКИ ЉУБАВНИК
Рани Маника
Београд: Лагуна, 2011. +

14. КАД ЈЕ СВЕТ ИМАО БРКОВЕ
Ана Радмиловић
Београд: Лагуна, 2011. +

15. КРАЈ СЕЗОНЕ
Предраг Јовановић
Београд: Лагуна, 2011. +

16. КРУГОВИ МОЋИ
Жарко Јокановић
Београд: Лагуна, 2011. +

17. МАЈЧИНА РУКА
Игор Мароjевић
Београд: Лагуна, 2011. +

18. MEIN KAMPF
Светислав Басара
Београд: Лагуна, 2011. +

19. МИТОВИ И ЛЕГЕНДЕ
Филип Вилкинсон
Београд: Лагуна, 2011. +

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

20.	ЈАРЧЕВА ФЕШТА Марио Варгас Љоса Београд: Лагуна, 2011.	+	
21.	КЕЛТОВ САН Марио Варгас Љоса Београд: Лагуна, 2011.	+	
22.	ПОХВАЛА ПОМАЈЦИ Марио Варгас Љоса Београд: Лагуна, 2011.	+	
23.	ПОВЕСТ О МАЈТИ Марио Варгас Љоса Београд: Лагуна, 2011.	+	
24.	ЗЕЛЕНА КУЋА Марио Варгас Љоса Београд: Лагуна, 2011.	+	
25.	РАЗГОВОР У КАТЕДРАЛИ Марио Варгас Љоса Београд: Лагуна, 2011.	+	
26.	РУСКА ЗИМА Дафни Калотај Београд: Лагуна, 2011.	+	
27.	СМРТ И ЊЕНИ ХИРОВИ Жозе Сарамаго Београд: Лагуна, 2011.	+	
28.	КРФ Боривоје Адашевић Београд: Стубови културе, 2011.	+	
29.	МЕМОАРИ ЈЕДНОГ МАКРОА Ласло Вегел Београд: Стубови културе, 2011.	+	
30.	О ЊИМА СЕ ГОВОРИ Хари Штајнер Београд: Стубови културе, 2011.	+	

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

31. РАСЦЕПИ
Горан Милашиновић +
Београд: Стубови културе, 2011.

32. РИО БАР
Ивана Сајко +
Београд: Стубови културе, 2011.

33. УЛТРАМАРИН (ENCORE): роман без речи +
Милета Продановић
Београд: Стубови културе, 2010.

34. УПОРЕДНИ СВЕТОВИ
Веселин Марковић +
Београд: Стубови културе, 2011.

35. ЖИВОТ У ТЕСНИМ ЦИПЕЛАМА: порнографија живота и смрти +
Душан Ковачевић
Београд: Стубови културе, 2011.

36. АДА ИЛИ СТРАСТ: једна породична хроника +
Владимир Владимирович Набоков
Београд: Zepter Book World, 2002.

37. АНТОЛОГИЈА ПРИПОВЕДАКА СРПСКИХ КЊИЖЕВНИЦА +
Београд: Zepter Book World, 2002.

38. КЊИГЕ КОЈЕ СУ ОСВОЈИЛЕ СВЕТ: најчитанија књижевна дела 20. века +
Београд: Zepter Book World, 2004.

39. МАРКЕ
Давид Албахари +
Београд: Zepter Book World, 2011.

40. НАЈБОЉЕ ОД ПАТРИКА БЕСОНА
Патрик Бесон +
Београд: Zepter Book World, 2010.

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

41. НЕВИЂЕНО ДОБРО
Ерик Неоф +
Београд: Zepter Book World, 2010.

42. ТУЖНИ ТРОПИ
Клод Леви Строс +
Београд: Zepter Book World, 2011.

43. ДНЕВНИК: (1889-1949)
Андре Жид +
Београд: АЕД студио, 2005.

44. ПЕТРОГРАД
Андреј Бели +
Београд: АЕД студио, 2006.

45. ВАРВАРИН У АЗИЈИ
Анри Мишо +
Београд: АЕД студио, 2006.

46. УМЕШНОСТ ЖИВЉЕЊА
Ћезаре Павезе +
Београд: АЕД студио, 2005.

47. АРИСТОС
Џон Фаулс +
Београд: АЕД студио, 2005.

48. ПРОЛЕЋНИ СНЕГ
Јукио Мишима +
Београд: АЕД студио, 2008.

49. ХРАМ СВИТАЊА
Јукио Мишима +
Београд: АЕД студио, 2008.

50. ПОМАМНИ КОЊ
Јукио Мишима +
Београд: АЕД студио, 2008.

51. ПАД АНЂЕЛА
Јукио Мишима +
Београд: АЕД студио, 2008.

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

52. ИСПОД ВУЛКАНА
Малком Лаури +
Београд: АЕД студио, 2005.

53. КРАЉЕВ ГОВОР: како је један човек
спасао британску монархију +
Марк Лог
Београд: Evro-Giunti, 2011.

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ ЗА ПЕРИОД СЕПТЕМБАР – ОКТОБАР 2012. ГОДИНЕ

1. 1Q84: роман
   Харуки Мураками
   Београд: Геопоетика, 2011.

2. ДВЕ ХИЉАДЕ ШЕСТСТО ШЕЗДЕСЕТ ШЕСТ (2666)
   Роберто Болањо
   Београд: Лагуна, 2011.

3. MEIN KAMPF
   Светислав Басара
   Београд: Лагуна, 2011.

4. НЕШТО ДОБРО
   Звева Казати Модињани
   Београд: Evro Giunti, 2010.

5. ПЕЧАТ У ЦРВЕНОМ ВОСКУ
   Жаклина Киш Јоцић
   Београд: Лагуна, 2011.

6. ПОСЛЕДЊИ ДЕСПОТ: Српска деспотовина под Ђурђем Бранковићем
   Никола Моравчевић
   Београд: Архипелаг, 2011.

7. ПРОХУЈАЛО СА ЖЕНОМ
   Ерленд Лу
   Београд: Геопоетика, 2011.

8. РУСКА ЗИМА
   Дафни Калотај
   Београд: Лагуна, 2011.

9. СЕНКА ВЕТРА
   Карлос Руис Сафон
   Нови Сад: Чаробна књига, 2005.

10. СИБИР
    Владимир Кецмановић
    Београд: Моно и Мањана, 2011.

PREPORUČUJEMO

1. Čua Ejmi: BOJNI POKLIČ MAJKE TIGRA: kontroverze vaspitavanja / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=77:bojni-pokli%C4%8D-majke-tigra&Itemid=125

KNJIGA KOJA JE OPALILA ŠAMAR POPUSTLJIVOM NAČINU VASPITANJA!

Samo nekoliko meseci nakon američkog izdanja Psihopolis je objavio knjigu Ejmi Čua, profesorke prava sa Jejla kineskog porekla koja je šokirala Amerikance i izazvala nezapamćenu lavinu reakcija i komentara o vaspitanju dece i došla na naslovnu stranicu magazina TIMES.

U vreme kada je dominantan model preterano popustljivo vaspitanje i ideologija srećnog deteta, „tigar vaspitanje" koje zastupa Čua šokantno je prihvaćeno. Upravo ovaj način vaspitanja krije odgovor na pitanje zašto su američka deca kineskog porekla uspešnija od dece iz drugih etničkih grupa.

Dočekana na nož od strane komentatora i medija, ova knjiga je ubrzo postala jedna od pet najprodavanijih knjiga na Amazonu, što pokazuje da američki roditelji mnogo više žele da budu poput Ejmi Čua nego što žele da priznaju.

Jovana Papan, Nova srpska politička misao

O knjizi:

Pred čitaocima je ponosna ispovest veoma uspešne Amerikanke kineskog porekla o načinu vaspitavanja koje stvara uspešnu decu. Ejmi Čua je profesor prava na Jejlu i majka dvoje dece i sa neskrivenim ponosom predstavlja ono što je u skladu sa kineskom tradicijom nazvala tigar vaspitanje, koje se toliko razlikuje i po načinu i po rezultatu od dominirajućeg, preterano popustljivog vaspitanja kojem je sklona većina Amerikanaca da je knjiga izazvala veliko interesovanje i roditelja i stručnjaka.

Čua dokazuje roditeljima da politički nekorektno, „loše" i „neprihvatljivo" tigar-vaspitanje dovodi do odličnih rezultata, jer tera roditelje da razmisle da lid a usrećuju svoje dete ili da mu pomognu da jednog dana osvoji svoju sreću.

Kako autorka kaže u kratkom predgovoru : „Ovo je trebalo da bude priča o tome kako su kineski roditelji uspešniji u odgajanju dece od zapadnjačkih, ali se pretvorila u priču o žestokom sukobu dve različite kulture, prolaznosti slave i o tome kako me je obrukalo trinaestogodišnje dete".

Ova teorija vaspitanja izazvala je pravu paniku, jer osnovni mehanizam ove vaspitne tehnike jeste odlaganje zadovoljstva: deci se uskraćuju lako dostupne radosti zarad potencijalno većih nagrada u budućnosti! A činjenica da je knjiga ubrzo postala šampion čitanosti dokazuje da američki roditelji osećaju da nešto ozbiljno nije u redu sa načinom na koji vaspitavaju decu.

Ispovest iz koje naši roditelji mogu mnogo toga da nauče.

Knjiga sadrži pogovor dr Zorana Milivojevića: Racionalno vaspitanje – širok prostor između preterano popustljivog i preterano zahtevnog vaspitanja.

Pojavljivanje ove knjige u Americi (Amy Chua: Battle Hymn of the Tiger Mother) početkom ove godine osiguralo je autorki naslovnu stranu i intervju u Njujork tajmsu, ali i drugim prestižnim časopisima.

2. Smol Geri: INTERNET MOZAK: kako digitalna civilizacija oblikuje mozgove naše dece / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=78:internet-mozak&Itemid=125

KAKO POSTAVITI „DIGITALNE GRANICE" DECI?

KAKO REHABILITOVATI ONE KOJI SU VEĆ OTIŠLI PREDALEKO?

• Šta odrasli čiji je mozak formiran u vreme kada nije postojalo digitalno okruženje treba da znaju o moćnom uticaju digitalnog sveta na mozgove naše dece?
• Da bi se dečji mozak razvijao, mora biti stimulisan. Kako digitalno okruženje – kompjuterske igrice, internet, filmovi i muzika – utiču na formiranje neuroloških struktura u mozgovima naše dece?
• Zašto je lako postati zavisan od igrica, društvenog umrežavanja, kockanja, onlajn pornografije, kupovanja…?

Ova knjiga je putokaz za prevazilaženje digitalnog jaza između dece i roditelja.

doc. dr Vojislava Bugarski, klinički neuropsiholog

O knjizi:

Prosvetljujuća knjiga vodećeg svetskog naučnika o stvarima koje bi svaki roditelj trebalo da zna da bi izbegao negativne posledice po svoje dete.

dr Zoran Milivojević, psihoterapeut

Naši mozgovi upravo u ovom trenutku *evoluiraju* – brzinom kao nikad do sad!
Aktuelni eksplozivni razvoj digitalne tehnologije ne samo što menja način na koji živimo i komuniciramo već brzo i značajno menja naše mozgove. Dnevno izlaganje visokoj tehnologiji – računarima, „pametnim" telefonima, video igrama, Guglu – stimuliše promenu moždanih ćelija tako što postepeno jačaju nove neuronske putanje u našim mozgovima, istovremeno slabeći stare.

Šta se događa sa mladim umovima, sa mozgovima naše dece? Današnji mladi ljudi u tinejdžerskim i dvadesetim godinama, koji su nazvani digitalnim domorocima, nisu ni videli svet bez računara, 24-časovnih vesti, interneta, mobilnih telefona – sa muzikom, kamerama, sms porukama… Upravo oni su skloni da budu najosetljiviji na digitalnu tehnologiju, jer su i najizloženiji njenom uticaju. Oni retko zalaze u biblioteke, ne listaju klasične enciklopedije – sve što ih zanima je na pretraživačima interneta. Neuronski sklop ovih *digitalnih domorodaca* drastično se razlikuje od sklopa digitalnih imigranata, tj.onih koji su u digitalno doba ušli kao odrasli ljudi što dovodi do duboko podeljenog *jaza mozgova* između starijih i mlađih umova – u jednoj generaciji.

Knjiga nas na zanimljiv, stručan ali i razumljiv način vodi kroz poglavlja o procesima i promenama u mozgu, tehnologiji koja razdvaja generacije, zavisnosti od tehnologije, haj-tek kulturi, evoluciji mozgova, tehnološkom priboru, pa sve do haj-tek rečnika i skraćenica sms poruka i emotikona.

Zaključak je da se voz digitalne tehnologije zahuktava, i svi ćemo se na koncu ukrcati u njegove vagone. Premošćavanje jaza mozgova, uspešno komuniciranje i saradnja ljudi svih uzrasta treba da bude jedan od naših prioriteta. Tako ćemo ne samo prihvatiti svaki novi napredak i preživeti tehnološke promene modernog uma, nego ćemo zahvaljujući njima napredovati i postati bolji.

3. Jalom Irvin D.: GLEDANJE U SUNCE: prevazilaženje užasa od smrti / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=80:gledanje-u-sunce-n-o-v-a-k-nj-i-g-a&Itemid=125

KNJIGA O SPECIFIČNO LJUDSKOM DOŽIVLJAJU SUSRETA SA SMRĆU

Iz predgovora prof. dr Ljubomira Erića, psihijatra i psihoterapeuta:
• Ovu knjigu treba da pročitaju svi.
• Oni koji se užasavaju smrti, jer će videti da to nije problem koji je nesavladiv.
• Oni koji nemaju strah od smrti, jer mogu da saznaju i razumeju kako ga drugi doživljavaju.
• Oni koji vole nekoga ko se užasava smrti, jer mogu naći način da ga umire.
• Oni koji se bave psihoterapijom svih orijentacija, jer će naučiti kako treba pristupati užasnutima od
smrti. Ostalo neka otkrivaju sami.

KAKO SE NOSITI SA STRAHOM, PANIKOM I UŽASOM OD SMRTI

O knjizi:

„Nije mi namera da ova knjiga bude turobna. Naprotiv, nadam se da ćemo razumevanjem, istinskim razumevanjem ljudskog stanja – naše konačnosti, našeg kratkog boravka na svetlosti – ne samo naučiti da uživamo u dragocenosti svakog trenutka i zadovoljstvu samog postojanja, već i povećati saosećajnost prema sebi i prema svim drugim ljudskim bićima", piše u pogovoru Irvin Jalom, 85-godišnji guru psihoterapije.
Jalom ima i specifičan tehnički pristup psihoterapiji straha od smrti, toliko specifičan koliko je i on sam specifičan kao ljudsko biće. On vodi izvanredne dijaloge sa pacijentima, analizira njihove snove, psihološki interveniše uvek kada za to postoji razlog i vodi terapiju ka cilju da pacijent preuzme odgovornost za svoje postojanje, za svoj strah od smrti, i da ga trajno učini podnošljivim. Knjiga započinje La Rošfukoovom maksimom: Ni suncu ni smrti se ne može gledati pravo u lice (Ni soleil ni la mort ne se peuvent regarder en face) koje odražava narodno verovanje da je opasno gledati bilo u sunce ili smrt. „Ne bih nikome preporučio da gleda u sunce, ali gledanje u smrt je sasvim druga stvar. Potpun i nepokolebljiv pogled u smrt je osnovna poruka ove knjige", tvrdi Irvin Jalom.

Savremena psihoterapija, toliko posvećena kritičkom samoispitivanju i istrajna u iskopavanju najdubljih slojeva misli, udaljila se od ispitivanja našeg straha od smrti, najvažnijeg i sveprisutnog

faktora koji je u osnovi velikog dela našeg emocionalnog života. I sam Jalom tvrdi da je to udaljavanje osetio i na sopstvenoj koži u razgovorima sa prijateljima i kolegama za vreme dok je pisao ovu knjigu. Čim bi čuli da piše o prevazilaženju straha od smrti – ubrzo bi svi u razgovoru prešli na drugu temu!

Jalom smatra da se sa smrću trebamo suočiti kao i sa drugim strahovima. Treba da razmišljamo o svom konačnom kraju, da se upoznamo sa njim, da ga razložimo i analiziramo, da ga razumemo i da odbacimo užasavajuća detinja iskrivljena shvatanja o smrti.

Gledanje smrti u lice, uz smernice, ne samo što savladava strah već život čini upečatljivijim, dragocenijim i vitalnijim. Stoga se Jalom koncentrisao na pitanja kako ublažiti strah od smrti i kako prepoznati i iskoristiti iskustva koja otvaraju oči.

4. Adams Kenet M.: EMOCIONALNI INCEST: Kada dete postane najbolji prijatelj / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=87:emocionalni-incest&Itemid=125

KAKO SVE RODITELJSKA LJUBAV MOŽE DA BUDE SEBIČNA?

Šta je to emocionalni incest i kako sve roditeljska ljubav može da bude sebična? Naime, svaki put kada roditelj umesto da zadovolji potrebe deteta, traži da ono zadovolji njegove, zakoračio je u emocionalno zlostavljanje deteta. Ovo je knjiga o tome kako roditelj i dete ne treba da zamenjuju uloge.
• Šta je to emocionalni incest?
• Zašto roditelj i dete ne treba da budu najbolji prijatelji?
• Kako roditelj, razočaran brakom, od deteta pravi partnera?
• Kako da deca koja nisu smela da budu deca povrate svoje živote?
• Kada odrastu u kakve veze ulaze i kako iz njih izlaze: mamin mali muškarac, mamin sin, mamin princ, mamin ispovednik, mamin terapeut...?
• A kako to čine tatina ćerkica, tatina princeza, tatina ljubav...?

SVA LICA EMOCIONALNE ZLOUPOTREBE DECE I NJIHOVE POSLEDICE

Kod nas je previše onih roditelja koji obasipajući decu svojom "ljubavlju" u stvari im zabranjuju da odrastu.

Maja Stoparić, psihoterapeut

O knjizi:

Autor je ovu knjigu posvetio svima koji su preživeli incest i anonimnim programima širom sveta koji žrtvama incesta pružaju nadu i omogućuju oporavak od bola. Knjiga je nastala iz članka koji je Kenet M. Adams napisao još 1987. godine pod naslovom „Zavisnost od seksa i prikriveni incest: povezivanje porekla alkoholizma, zapostavljanja i zlostavljanja u porodici". U to vreme je malo toga bilo napisano o temi *prikrivenog* incesta (covert incest); većina literature se odnosila na *otvoreni* incest (overt incest). Iako postoji sličnost, postoje i značajne razlike između ova dva incesta.

Mnogi koji su pretrpeli prikriveni incest teško ga mogu i potvrditi budući da nisu bili direktno zlostavljani i žrtve prikrivenog incesta i dalje pate u tišini. Većina njih, zapravo, nije ni svesna da je njihov odnos sa roditeljima bio incestuozan. Knjiga je napisana upravo sa namerom da ovim žrtvama pruži smernice pomoću kojih će moći da shvate šta im se dogodilo, na koji način to utiče na njihov život i kako da krenu putem oporavka.

Prvenstveno je napisana za osobe koje su pretrpele prikriveni incest a koje je zlostavljao roditelj suprotnog pola. Primeri navedeni u knjizi sastavljeni su tako da ilustruju karakteristike osoba koje su pretrpele prikriveni incest i nijedan slučaj nije istinita životna priča. U prvim poglavljima autor koristi termin „žrtva" kojom označava osobu koja još uvek trpi uticaje prikrivenog incesta, a u poslednjem poglavlju govori o promeni i oporavku i ističe važnost transformacije od statusa žrtve do ponovnog preuzimanja kontrole nad svojim životom.

5. Uvodić-Vranić Ljubica: AVANTURA LIČNE PROMENE: Priručnik za odrasle koji još žele da rastu / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=82:avantura-li%C4%8Dne-promene&Itemid=125

Knjiga koja nas vodi na uzbudljivo putovanje otkrivanja onih potencijala naše ličnosti kojih nismo bili ni svesni.

dr Nataša Cvejić Starčević, psiholog i psihoterapeut

Neprijatna osećanja nas uvek motivišu da nešto promenimo, bilo oko sebe bilo u sebi. Odličan vodič za putovanje kroz sebe.

dr Zoran Milivojević, psihoterapeut

Knjiga koja vas poziva na avanturu lične promene i nagovara da ne sabotirate vlastiti život zbog strahova, stida ili osećanja manje vrednosti. Odakle početi? Od prvog poglavlja …

- Sreća kroz psihičko zdravlje ili detelina sa četiri lista
- Ljubav jeste …
- Druženje, usamljenost i neprihvaćenost
- Kako i zašto govoriti istinu
- Kako doskočiti zlostavljačima

Razvoj ne prestaje odrastanjem. U psihološkom i duhovnom smislu rastemo i razvijamo se tokom čitavog života. Odlična knjiga za prevazilaženja zastoja u razvoju.

dr Aleksandra Bubera, psihijatar i psihoterapeut

O knjizi:

Zašto se u poslu treba smejati, igrati, zabavljati i širiti pozitivne emocije, zašto je za vlastito zdravlje važno biti tolerantan, ali i zašto odustajemo, zašto kršimo obećanja i kako se možemo suprotstaviti zlostavljačima – sve su to pitanja na koja autorka odgovara u obliku praktičnih saveta i

uputa na temelju svog bogatog savetodavnog iskustva. Kao i u ostalim knjigama Ljubice Uvodić Vranić, sve su teme obrađene i raspravljene na radionicama uglednog Udruženja „Petkom u pet", koju autorka vodi već 14 godina.

Glavne komponente psihičkog zdravlja su negovanje samopouzdanja, emocionalno punjenje, granice u međuljudskim odnosima i aktivno življenje, koje autorka slikovito prikazuje u obliku deteline s četiri lista i poručuje: „Nagovaramo vas da budete kreativni, slobodni i da reskirate da pokažete svoju autentičnu pozitivnu emociju. Napravite emocionalnu investiciju radi svoje zabave, da sebi pokažete kako možete, da ste kreativni, ma da ne kažem – da ste živi!"

Knjiga govori o mnogim ljubavima, i prema deci, i prema roditeljima, i rodbini, i prema prijateljima, i prema partneru.

Čuvaj sebe, voli sebe, da budeš jak oslonac svojim dragima. Čuvaj granice, jer je to sastavni deo voljenja sebe. Ako ne voliš sebe, onda lako postaneš nečija žrtva. Ako se previše voliš, može ti se dogoditi da u toj slepoj ljubavi izgubiš druge ljude iz vida i na kraju ostaneš sam.

Ukratko, ne budi žrtva ni napadač nego saradnik. Ne voli samo druge. Ne voli samo sebe. Nađi pravu meru davanja i primanja – poruke su koje autorka upućuje čitaocima ove knjige.

6. Hejli Džej: STRATEGIJE PSIHOTERAPIJE / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=81:strategije-psihoterapije&Itemid=125

Knjiga tvorca strateške psihoterapije i jednog od najzaslužnijih za nastanak pokreta sistemske porodične terapije. Znanja iz ove knjige su potrebna svakom studentu psihoterapije bez obzira na izabrani modalitet jer značajno povećavaju efikasnost.

Iz predgovora „Džej Hejli – pionir savremene psihoterapije",
dr Zoran Milivojević, psihoterapeut i predsednik Saveza društava psihoterapeuta Srbije

SIMPTOMI IMAJU KOMUNIKACIJSKU FUNKCIJU

- Kako klijent i terapeut manevrišu jedan drugim?
- Šta je terapijski paradoks?
- U čemu se sastoji direktivna terapija usmerena na problem?
- Koje su komunikacijske strategije psihoanalize?
- Kako uticati na osobu koja ima šizofreniju?
- Komunikacija i odnosi u partnerskoj terapiji.
- Kako razrešavati porodične konflikte?

TERAPIJA KAO KOMUNIKACIJA, KONTEKST I PROCES

O knjizi:

Radovi Džeja Hejlija su toliko ispred svog vremena da je od izuzetnog značaja srpsko izdanje ove

knjige, jer će na taj način generacije koje dolaze moći da se upoznaju sa velikim znanjem koje polako, zajedno sa svojom generacijom i knjigama koje je teško naći, tone u zaborav.

Ovo je knjiga o strategijama psihoterapeuta i pacijenata koji manevrišu jedni drugima u procesu lečenja. U okviru interpersonalne teorije opisano je kako terapeut navodi pacijenta da se promeni i zašto se pacijent menja. Opisane su razne psihoterapijske metode uz opšti argument da uzrok terapijske promene leži u terapijskim paradoksima koji su zajednički tim metodama. Tako raznovrsni vidovi terapije – kao što su psihoanaliza, direktivna terapija i porodična terapija – izgledaju drugačije kada ih posmatramo kroz okvire individualne psihologije; ali ako ispitujemo posebne vrste odnosa koji se uspostavljaju između pacijenta i terapeuta, može se pokazati da su te metode formalno slične.

Knjiga je u oblast psihoterapije uvela komunikacijsku tačku gledišta, jer je veliki deo ove knjige napisan dok je autor bio član istraživačkog projekta u kome je izučavana priroda komunikacije koji je Gregori Bejtson započeo 1952. i završio 1962. godine.

Jedna od vidnih promena koje su nastale nakon što je ova knjiga napisana jeste promena u terapiji šizofrenije, a druga promena je da veliki procenat klijenata sada dolazi na terapiju pod prinudom – zato što sud kaže da klijent može da bira ili terapiju ili zatvor – naročito kod fizičkog ili seksualnog zlostavljanja i zloupotrebe droga.

„Prijatno je kada neko pregleda knjigu koju je napisao pre mnogo godina (1963) i zaključi da je zadovoljan njome. To znači ili da je njegov um pomućen ili da je ta knjiga dobra. Ja sam radije poverovao u ovo drugo i nisam menjao tekst", piše Hejli u predgovoru drugom izdanju ove knjige.

7. Forvard Suzan: EMOCIONALNA UCENA – kako nas drugi manipulišu / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=85:emocionalna-ucena&Itemid=125

Zašto zbog nekih ljudi mislimo: „Evo, opet sam izgubio. Uvek se predam. Nisam rekao ono što zaista osećam. Kako to da se nikad ne zauzmem za sebe?" I tada znamo da su nas opet nadmudrili. Opet smo odustali da bismo zadovoljili nekog drugog, opet smo postali žrtva i veštih manipulatora i emocionalnih ucenjivača koji mogu biti naši partneri, deca, saradnici…

Potrebna je istinska hrabrost da se neko suoči sa emocionalnom ucenom. Ova knjiga će vam dati moć da to uradite.

Izuzetan vodič za napuštanje igara emocionalnog ucenjivanja i za jačanje asertivnog ponašanja.

Danijela Živančević, psihoterapeut i trener asertivnosti

KAKO LJUDI SA KOJIMA SMO U ODNOSU KORISTE EMOCIONALNU UCENU DA DOBIJU ŠTA ŽELE

• Kako prepoznati emocionalno ucenjivanje?
• Zašto nas partneri, deca i saradnici emocionalno ucenjuju?
• Kako emocionalno ucenjivanje ubija bliskost između ljudi?

• Kako omogućujemo da nas drugi emocionalno ucenjuju?
• Kako da se odbranimo od emocionalnog ucenjivanja menjajući sebe?
• Koje su četiri strategije izlaženja na kraj sa ucenjivačkom transakcijom?

KNJIGA KOJA ĆE VAM POMOĆI DA POSTANETE ASERTIVNI U ODNOSIMA

Odlično su predstavljene transakcije i igre emocionalnog iznuđivanja. Dat je jasan plan kako izaći iz igara moći a da niko ne bude gubitnik.

dr Zoran Milivojević, psihoterapeut, transakcioni analitičar

O knjizi:

Šta je emocionalna ucena?

Emocionalna ucena je snažan oblik manipulacije u okviru koje nam bliski ljudi prete, direktno ili indirektno, da će nas kazniti ako ne uradimo ono što oni žele. U suštini bilo koje ucene nalazi se osnovna pretnja: Ako se ne budeš ponašao kako ja hoću, bićeš kažnjen. Za razliku od ostalih ucena, emocionalna pogađa direktno u srce, jer emocionalni ucenjivači znaju koliko mi cenimo naš odnos s njima, upoznati su sa našim slabostima, znaju naše najveće tajne i bez obzira na sve to koristiće ta saznanja kao pretnju ako se ne povinujemo. Ako poverujete ucenjivaču možete upasti u šemu po kojoj će on kontrolisati vaše ponašanje i odluke.

Izgubljeni u magli

Kako je moguće da se toliki pametni i sposobni ljudi nađu postanu žrtve emocionalnih ucenjivača i ne prepoznaju ovu očiglednu šemu? Autorke koriste termin magla kao metaforu naše zbunjenosti, jer ucenjivači organizuju svoju manipulaciju tako vešto da mi bukvalno ne vidimo šta nam se događa.

• Da li ste meta emocionalnih ucenjivača?
• Da li ljudi koji su vam važni u životu:
  – Prete da će vam zagorčati život ako ne postupate po njihovom?
  – Uvek žele više, bez obzira koliko vi dajete?
  – Nagoveštavaju da će povrediti sebe ili postati depresivni ako ne bude kako oni žele?
  – Podrazumevaju da ćete popustiti?
  – Redovno ignorišu ili omalovažavaju vaša osećanja i želje?
• Ako ste odgovorili potvrdno samo na jedno od ovih pitanja, vas emocionalno ucenjuju. Ali, autorke u knjizi tvrde da se odmah može promeniti mnogo toga što će poboljšati vašu situaciju.

Za ucenu treba dvoje

Prva polovina knjige pokazuje primere kako emocionalna ucena funkcioniše i zašto su joj neki posebno podložni. Ali, treba zapamtiti da bez naše pomoći ucena ne može da zaživi. Zapamtite – za ucenu treba dvoje – to jeste transakcija, a naš sledeći korak biće da vidimo kako mi kao meta ucene doprinosimo tom odnosu.

8. Švarc Bari: PARADOKS IZBORA: preživeti izobilje / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=86:paradoks-izbora&Itemid=125

Da li povećane mogućnosti izbora zaista čine ljude srećnijim?

Jer, svakodnevno se suočavamo sa izborima u skoro svim oblastima života: obrazovanju, karijeri, prijateljstvu, seksu, vezama, roditeljstvu, religiji. I nije sporno da izbor unapređuje kvalitet naših života i da je od suštinskog značaja za našu autonomiju, a sa druge strane, činjenica da je *neki* izbor dobar ne mora neophodno da znači da je *više* izbora – bolje.

Knjiga vrlo uverljivo dokazuje da se mnogi među nama suviše trude da naprave najbolji izbor, kao i da bi se većina nas bolje osećala uz manje izbora!

KAKO PREVIŠE MOGUĆNOSTI OTEŽAVA DOBAR IZBOR

• Koliko puta ste se pokajali zbog izbora koji ste napravili?
• Da li nas obilje tiraniše?
• Da li ste i vi maksimizator – uvek birate najbolje?
• Koliko se kajemo zbog propuštenih prilika i loših izbora?
• Na koje sve načine obilje uništava sreću?
• Potreba za novom veštinom biranja i odlučivanja
• Kako se pre, tokom i posle biranja dobro osećati?

NOVE STRATEGIJE BIRANJA U SVETU OBILJA

O knjizi:

Revolucionarna knjiga sa divnim argumentima kako nas preširoka mogućnost izbora čini bespomoćnima. Obavezno pročitajte.

U prvom delu autor razmatra činjenicu kako se poslednjih godina širi spektar mogućnosti s kojima se ljudi svakog dana suočavaju.

U drugom delu razmatra načine na koje biramo i pokazuje kako je teško i zahtevno napraviti mudar izbor i kako je dobar izbor posebno težak onima koji su rešeni da prave isključivo najbolji izbor, pojedincima koje on naziva „maksimizatori".

Treći deo govori o tome kako i zašto izbor može da uzrokuje patnju i postavlja pitanje da li povećane mogućnosti izbora zaista čine ljude srećnijim i zaključuje da to nije čest slučaj. Jer, uvećani izbor može, zapravo, doprineti novoj epidemiji kliničke depresije, koji je zahvatio veliki deo zapadnog sveta.

Četvrti deo nudi niz preporuka za korišćenje onoga što je pozitivno i izbegavanje onoga što je negativno u modernoj slobodi izbora.

Knjiga nudi širok spektar rezultata istraživanja psihologa, ekonomista, istraživača tržišta i naučnika koji se bave odlučivanjem o svemu što je u vezi sa izborom i donošenjem odluka.

9. Triz Endru: DEKODIRANJE LJUBAVI: otkrića nauke o privlačnosti / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=90:dekodiranje-ljubavi&Itemid=125

Šta je sve Endru Triz – čovek koji je proučio više psiholoških istraživanja o privlačnosti, ljubavi i seksualnosti nego što bi jedan čovek trebalo da pročita – saznao o stvarima koje su važne u svakodnevnom životu?

Šta nam o privlačnosti otkrivaju savremena psihološka istraživanja?

Kako nam u stvarnom životu mogu pomoći naučna saznanja o:
osmehu – monogamiji – veličini penisa – seksualnom osvajanju – velikim testisima – odnosu struka i kukova – kontaktu očima – udvaranju preko interneta – nesvesnom – romantičnom – želji – masturbaciji...
Zašto biramo određenu osobu a ne neku drugu?
Zašto dvoje ljudi prestanu da se vole?
Ili ostanu u srećnom braku?

Sjajno štivo, more izuzetnih informacija predstavljenih na duhovit način, o tako važnim i ozbiljnim stvarima koje nas često muče.

dr Zoran Milivojević, psihoterapeut

O knjizi:

Jednostavna pretpostavka od koje polazi knjiga *Dekodiranje ljubavi* jeste da je, uprkos uvreženoj predrasudi, naša aktuelna predstava o traženju ljubavi sasvim pogrešna, a nauka nam može pružiti mnogo značajnih uvida i pomoći nam da razumemo svoju potragu za ljubavnom vezom. Knjiga se bavi nečim za šta svi mislimo da dobro znamo – pitanjem kako pronaći ljubav, i otkriće nam da su mnoge naše pretpostavke pogrešne.

Istraživači su u poslednjih nekoliko godina obelodanili mnogo iznenađujućih otkrića. Na primer, da li ste znali da u kafićima obično žene prave prvi korak? Da li ste znali da su mušakrcima privlačnije žene koje ovuliraju? Da prestrašivanje može izazvati jednaku privlačnost kao i zavođenje? Da žene koje stavljaju parfeme sa cvetnim i začinskim notama deluju pet kilograma lakše od svoje stvarne težine? Autor kaže da on svakako nije imao pojma o svemu tome sve dok nije započeo svoje istraživanje.

Priznaje da korišćenje nauke u potrazi za ljubavlju zvuči šašavo, ali je ova knjiga proizvod njegovog nastojanja da nauci vrati njeno mesto u ljubavi. Neki uvidi u stvarnost ljubavnih veza naročito su neprijatni, pogotovo za one koji se drže predstave o besprekornoj prirodi ljudskog roda, a autor je sebi dao u zadatak da nam ne priča laskave istine o svima nama, već da pokuša da nam što preciznije pokaže ko smo i zašto radimo ono što radimo.

10. Haris Tomas: JA SAM OK, TI SI OK: Transakciona analiza Ja – Ti odnosa / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=93:ja-sam-ok-ti-si-ok&Itemid=125

Knjiga univerzalne vrednosti, evergrin psihološka literatura, korisna i svakome razumljiva.

Ideja da svaki čovek treba da poštuje sebe i druge, kao i razumljiv način izlaganja, čine da ova knjiga ima trajnu vrednost i da je planetarni hit i evergrin već više od četrdeset godina. Prevedena je na preko trideset jezika i objavljena u desetinama miliona primeraka. Od prvog srpskog izdanja 1989. godine, čitaoci je stalno traže.

Ja sam OK, ti si OK je na istaknutom mestu na spisku 50 ključnih psiholoških knjiga svih vremena (Tom Butler Bowdon, 50 Psychology Classics*)*

• Zašto ljudi stiču uverenje da nisu OK?
• Kako se nečiji osećaj da nije OK izražava u komunikaciji?
• Kako možemo razumeti sebe i druge kao skup Odraslog, Deteta i Roditelja?
• Zašto je transakciona analiza moćno sredstvo psihološke promene?
• Kako nam znanje o Odraslom, Detetu i Roditelju pomaže da rešimo probleme?

O knjizi:

Ova knjiga je rezultat traganja za činjenicama kako bi se odgovorilo ljudima na njihova pitanja o tome kako funkcioniše svest, zašto činimo to što činimo i kako možemo prestati to da činimo ako želimo. Odgovor koji leži u tome šta ja osećam, jedan je od najznačajnijih prodora u psihijatriji tokom mnogo godina. On se zove transakciona analiza.

Ona je dala nadu ljudima obeshrabrenim neodređenim smislom mnogih tradicionalnih oblika psihoterapije, dala je nov odgovor ljudima koji radije žele da se promene nego da se prilagode. Bliska je stvarnosti po tome što suočava pacijenta sa činjenicom da je odgovoran za ono što se dešava u budućnosti bez obzira na ono što se desilo u prošlosti. Ona omogućuje ljudima da se promene, da učvrste samokontrolu i raspolaganje samim sobom i otkriju realnost slobode izbora.

Na živopisnim primerima iz svakodnevnog života, Haris objašnjava da četiri osnovna životna stava određuju ponašanje svakog čoveka. To su: JA NISAM OK – TI SI OK (strahom ispunjena zavisnost nezrelog čoveka), JA NISAM OK – TI NISI OK (životni stav očajanja i rezignacije), JA SAM OK – TI NISI OK (kriminalni životni stav) i JA SAM OK – TI SI OK (reakcija „odraslog" Odraslog koji sa sobom samim i drugima živi u miru).

Ovaj svoj sistem Haris primenjuje na probleme u braku i vaspitanju dece, na psihičke i duševne smetnje, agresiju i nasilje, sukobe generacija, predrasude prema manjinama, teškoćama u pubertetu, međunarodne sporove...

Rekli su o knjizi:

Izvanredna knjiga o tome kako nam pojmovi Roditelj, Odrasli, Dete i OK pozicije pomažu da shvatimo sebe, druge i svet.

dr Nataša Cvejić Starčević, transakcioni analitičar, TA Centar

11. Tarvis Kerol: UVEK U PRAVU: Svi greše, ali ne i ja / Novi Sad: Psihopolis institut, 2010.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=73:uvek-u-pravu&Itemid=125

KAKO LJUDI LAŽU SAMI SEBE

Šta više ubija ljubav: greška ili njeno nepriznavanje?
Kako ljudi opravdavaju svoje greške sebi i drugima?
Zašto ljudi odbijaju da uvide i priznaju svoje greške?
Kako nastaju lažna sećanja i kakve probleme to stvara?
Da li su terapeuti uvek u pravu?
Kako pravni sistem odbija da prizna svoje greške?
Šta o nepriznavanju grešaka učimo od političara?
Koliko opravdavanje grešaka košta čovečanstvo?
Veličina uviđanja i priznavanja greške

NEMA VEĆE GREŠKE OD OPRAVDAVANJA GREŠKE

Uvek je greška neki pogrešni postupak. Kada ljudi shvate razliku između sebe i svojih postupaka, prestanu da se sa njima poistovećuju i da se očajnički brane. Tada shvate da dobra i pametna osoba može da učini nešto loše i glupo. Ta razlika je osnova svakog, ne samo mentalnog zdravlja.

dr Zoran Milivojević, psihoterapeut

O knjizi:

Niko od nas ne može da živi a da ne pravi greške. Ali svi imamo sposobnost da kažemo: „Ovo ne ide kako treba. Ovo nema smisla". Ljudski je grešiti, ali ljudi biraju da li će to priznati ili prikriti. Upravo u tom izboru leži ključ prvih koraka koje ćete načiniti čitajući ovu knjigu – u zanimljivim poglavljima ilustrovanim primerima iz prakse autori objašnjavaju komplikovani psihološki mehanizam iz kojeg nastaje samoopravdavanje kao moćna psihološka pojava, i uče vas kako da ga savladate upravo kroz razumevanje kako on funkcioniše.

Kao pogrešiva ljudska bića, svi smo skloni da se opravdavamo i izbegavamo da prihvatimo odgovornost za svaki postupak koji se ispostavi kao štetan, nemoralan ili glup. Bez obzira jesu li posledice naših postupaka beznačajne ili tragične, većini je teško, ako ne i nemoguće da izgovori: „Nisam bio u pravu. Napravio sam veliku grešku". I što su veći interesi, bilo emocionalni, novčani ili moralni, teže je priznati grešku.

Samoopravdavanje nije isto što i laganje ili traženje izgovora i mnogo je razloga zbog kojih ljudi pribegavaju lažima i izmišljanju neistinitih priča. Samoopravdavanje ima svoje dobre i loše strane. Omogućava nam da mirno spavamo. Bez njega bismo stalno trpeli užasne udarce stida. Međutim, ono nas poput živog peska uvlači u još veću nevolju – iskrivljuje našu sliku stvarnosti, sputava našu sposobnost čak i da sagledamo sopstvene greške, a kamoli da ih ispravimo...

Pohvale za knjigu:

„Ljudski je grešiti, a racionalizovati još je ljudskije. Zahvaljujući ovoj sjajnoj knjizi, konačno vidimo kako i zašto čak i ljudi koji imaju najbolje namere mogu da opravdavaju užasne postupke.

Uvek u pravu nas neće pretvoriti u anđelčiće, ali za sada nema boljeg – ili čitljivijeg – vodiča za razumevanje najđavolskijih trikova našeg uma."

Dejvid Kalahan, autor knjige The Cheating Culture

„Ova knjiga je divna i zabavna. Ipak, ona je najvećim delom jednostavno prokleto pametna. Naoružani obiljem naučnih podataka i anegdota iz stvarnog sveta, autori objašnjavaju zašto su političari, stručnjaci, lekari, pravnici, psihoterapeuti – pa isto tako, o da, i svi mi ostali – skloni da veruju kako su u pravu čak i kada greše... i zašto održavamo tu opasnu zabludu uprkos upadljivim činjenicama koje govore suprotno. Svaka stranica blista pronicljivošću i odličnim zapažanjima. Ljudi odista greše – ali u ovoj knjizi nema greške!"

Danijel Gilbert, autor knjige Stumbling on Happiness

„Ova knjiga koja otvara oči mora se pročitati, ne samo zbog toga što svi grešimo – naravno da ne! – već zbog toga što smo svi nekada bili žrtve tuđih grešaka. Zašto se ti ljudi toliko loše ponašaju? Objašnjenje Tavrisove i Aronsona je prosvetljujuće, zabavno, zasnovano na čistoj nauci i veoma značajno za naš javni i privatni život."

Džudit Rič Haris, autorka knjiga The Nurture Assumption i No Two Alike

12. Urednik: Erić Ljubomir: PSIHOTERAPIJA / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=75:nova-knjiga-psihoterapija&Itemid=125

Novo, dopunjeno i prošireno izdanje knjige koja je svojim kvalitetom odavno postala referentni udžbenik za psihoterapiju. Urednik je prof. dr Ljubomir Erić i slobodno možemo reći da je ova knjiga sastavni deo lične biblioteke svakog psihoterapeuta, kandidata i studenta.

Dvadesetak vrhunskih psihoterapeuta, supervizora i učitelja psihoterapije predstavljaju psihoterapijske modalitete koji se najčešće koriste kod nas i u svetu.

O knjizi:

Kapitalna i jedina sveobuhvatna knjiga iz oblasti psihoterapije kod nas namenjena je upoznavanju suštine psihoterapije, njenih brojnih modaliteta i dopunjena pregledom načina kako se psihoterapija uči i kako se postaje psihoterapeut.

Knjiga je namenjena stručnjacima koji već imaju iskustva u primeni psihoterapije, ali i studentima psihologije i medicine, mladim psihijatrima i psiholozima, socijalnim radnicima i medicinskim saradnicima drugih profila, kao i sadašnjim i budućim klijentima.

Dvadesetak kvalifikovanih i iskusnih psihoterapeuta različitih orijentacija i pravaca detaljno su predstavili terapijske modalitete koji se najčešće koriste kod nas i u svetu.

13. Vili Jirig: EKOLOŠKA PSIHOLOGIJA LJUBAVI - Razvijati se udvoje / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:
http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=74:ekolo%C5%A1ka-psihologija-ljubavi&Itemid=125

Važna knjiga za razumevanje ljubavi, partnerskih odnosa i partnerske terapije poznatog švajcarskog psihoterapeuta Jirga Vilija. Osnovna ideja ovog autora je da se dvoje u ljubavnoj vezi razvijaju utičući jedno na drugo kroz proces koevolucije.

NEKE OD TEMA KOJE SE TIČU LIČNOG RAZVOJA U LJUBAVNOJ VEZI

• Kako da jedno drugo podstičemo na lični razvoj?
• Da li lične potencijale bolje ostvarujemo u vezama?
• Ekologija veze – kako partner i okruženje utiču na lični razvoj?
• Seksualnost pripadanja ili seksualnost strasti?
• Kako partneri održavaju početne iluzije – koluzivna igra?

O knjizi:

Ekološka psihologija ljubavi – Razvijati se udvoje autora dr Jirga Vilija, švajcarskog psihijatra i psihoterapeuta, prva je knjiga ovog pionira u proučavanju partnerskih veza i osnivača ekološke partnerske terapije, koja se pojavila pred domaćim čitaocima.

U knjizi se ljubav ne izjednačava sa srećom, već pre sa ispunjenjem i samoostvarivanjem. Pritom, čovek ne može da ne pati i da ne bude sam. Lično sazrevanje i razvoj u životu odraslih se ni u kojoj drugoj vezi ne postižu tako kao putem ljubavne veze, ali ne postoji nijedna veza koja može tako da ugrozi lično blagostanje i psihičko i fizičko zdravlje kao ljubavna veza koja je postala destruktivna. Prekidom jedne ljubavne veze često se ne iskoristi jedna važna šansa a to je da se i ne pokuša sa razjašnjavanjem razloga za neuspeh i da se nauči nešto više za novu vezu. Razračunavanje sa neuspelom vezom jednog para može da predstavlja veliki dobitak za lični razvoj partnera.

Knjiga se sastoji iz tri dela.

1. Na čemu se bazira jedna ljubavna veza?

Autor se prvo bavi uslovima i preduslovima za ljubavnu vezu. Postavljaju se razna pitanja: zašto su ljudima uopšte potrebne ljubavne veze? Zašto se ljudi ne razvijaju i ostvaruju bolje u svojoj nezavisnosti? Šta je ostalo od radikalnih i revolucionarnih zahteva iz 1968. godine, šta se potvrdilo a šta je moralo da se koriguje? Mogu li raznolika seksualna nastojanja da ožive dugotrajnu ljubavnu vezu? Da li ljubav može da bude produbljena u religioznom smislu? Da li hrišćanski ritual svadbe danas ima nekog smisla?

2. Ljubavna veza kao proces

Ovaj deo knjige prikazuje kako se u jednoj ljubavnoj vezi postiže samoostvarivanje putem ličnih potencijala. Ljubavna veza se opisuje kao proces prolaženja kroz faze koje se nadovezuju jedna na drugu, a svaka postavlja određene izazove u ostvarivanju veze, a samim tim i ličnog razvoja. Postavljaju se pitanja da li su partnerova prebacivanja samo projekcija njegovih kompleksa ili mi u

tome čujemo glas sopstvene podsvesti? Zašto partnerima tako teško pada da prihvate jedno drugo? Kako dolazi do krize i kako do promena u vezi?

3. Perspektiva terapije parova u ekološkim vezama

Pod ekološkim aspektom partnerske veze Vili podrazumeva da partneri u životnoj zajednici stvaraju jedan unutrašnji i spoljni svet koji je od centralnog značaja za identitet, ispunjenje smisla i stabilnosti u jednoj partnerskoj vezi. U ovom delu knjige autor se obraća pre svega psihoterapeutima, ali i drugim čitaocima jer upotrebljava opšterazumljive izraze. Istorijat veze počev od izbora partnera pa do aktuelnog konflikta je osnov za razumevanje slučaja u terapiji parova. U ovom poglavlju je reč o tome koji elementi drugih terapijskih oblika mogu biti integrisani u ovaj koncept, šta se sve može postići terapijom parova, koliko često terapija uslovljava razdvajanje i u kojoj meri se može ustanoviti njeno dejstvo na pospešivanje ličnog razvoja?